

PRETTIGE PLEKKEN

Bloemhof en het
Oude Noorden

Bisessar, M.M.
Janse, D.
El Khalek, A.R.
Tanis, M.
Ursem, C.S.
Te Woerd, S.H.J.

25 juni
Rotterdam, 2018

COLOFON

OPRACHTGEVERS

Maas, R.
Bureau KM

Kuitert, K.
Bureau KM

BEGELEIDING

Van der Noordaa, N.J.
Hogeschool Rotterdam

Van Vliet, K.
Hogeschool Rotterdam

OMSLAGONTWERP

Tanis, M.
Foto: Prettige Plekken

VORMGEVING BINNENWERK

Te Woerd, S.H.J.

AUTEURS (STUDENTEN)

Bisessar, M.M.
Janse, D.
El Khalek, A.R.
Tanis, M.
Ursem, C.S.
Te Woerd, S.H.J.

VOORWOORD

In dit rapport wordt de theorie van Prettige Plekken gebruikt om ontwerpen te maken van twee pleinen die voortkomen uit de groenmonitor; Hildegardiskerkplein en Groenewegplein. In het boek worden de vier v's (veiligheid, verplaatsing, variatie en verblijf) gehanteerd als basisvoorwaarden voor de ontwerpen.

De theorie uit het boek wordt in hoofdstuk 2 benoemd. De analyses die gedaan zijn op het Hildegardiskerkplein is terug te lezen in hoofdstuk 3. Het ontwerp dat gemaakt is voor Hildegardiskerkplein is terug te vinden in hoofdstuk 4. De analyse van het Groenewegplein komt in hoofdstuk 5 aan bod. In hoofdstuk 6 is het ontwerp van Groenewegplein te vinden. In hoofdstuk 7 worden de ontwerpen ondersteund aan de hand van andere literaturen.

De projectgroep is dank verschuldigd aan mevrouw R. Maas en mevrouw K. Kuitert van bureau KM voor de mogelijkheid om aan het onderzoek te werken en voor de adviezen.

Rotterdam, juni 2018

Maya Bisessar, Davey Janse, Amira El Khalek, Michelle Tanis, Charlotte Ursem en Saskia te Woerd

Management- samenvatting

De Rotterdamse bevolking heeft gemiddeld gezien een minder goede gezondheid vergeleken bij de rest van de Nederlandse bevolking. Om deze reden heeft de Gemeente Rotterdam samen met de GGD Rotterdam-Rijnmond ten behoeve van een gezondere bevolking de Vergroeningsopgave opgesteld in het jaar 2013-2014. Door middel van een nul- en nameting wordt de invloed van de Vergroeningsopgave op de gezondheid, de sociale cohesie en de kwaliteit van de leefomgeving onderzocht. De Vergroeningsopgave behandelt specifiek de vijf meest versteende wijken van Rotterdam. Dit zijn de Bloemhof, Hillesluis, de Tarwewijk, het Oude Noorden en het Nieuwe Westen.

In 2016-2017 zijn het Tidemanplein en Jaap Valkhoffplein in het Nieuwe Westen door de Gemeente Rotterdam aangepakt. De vergroening op deze pleinen werd geïmplementeerd in de vorm van bomen, hagen en beplanting. Vanuit de Gemeente werd de vraag naar de invloed van de Vergroeningsopgave op de gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving gesteld. Deze vraag werd beantwoord met behulp van een monitoronderzoek in de vorm van een nameting. De Gemeente Rotterdam is van plan om het Groenewegplein in de Bloemhof en het Hildegardiskerkplein in het Oude Noorden te gaan vergroenen. Voordat de Vergroeningsopgave op deze pleinen wordt toegepast, moet er eerst een nulmeting uitgevoerd worden. De resultaten van de nulmeting omschrijven en weergeven de huidige situatie voor de vergroening van deze pleinen.

Binnen de Vergroeningsopgave wordt er onderzoek gedaan naar de huidige situatie van de pleinen, wat gevolgd wordt door de

fysieke aanpak van de pleinen en eindigt in een onderzoek naar de invloed van de vergroening op de pleinen. Deze informatie wordt onderzocht aan de hand van een monitoronderzoek, wat ook wel de groenmonitor wordt genoemd. De pleinen worden meerdere keren bezocht en geobserveerd, zodat het monitoronderzoek als betrouwbaar kan worden beschouwd. Tijdens de bezoeken worden er observaties gedaan en enquêtes afgenomen. Tijdens de observaties wordt de kwaliteit van het groen op het plein, de inrichtingselementen, de toegankelijkheid van het plein en de veiligheid van het plein beoordeeld aan de hand van de groenmonitor. Daarnaast worden er door middel van enquêtes onderwerpen, zoals de gezondheid van de bezoekers van de pleinen, de opinie van de respondent op de kwaliteit van de pleinen, de participatiemogelijkheden en de eigen leefsituatie van de gebruikers gemeten.

Uit de resultaten van de nulmetingen is gebleken is dat het Groenewegplein zeer versteend is. Daarnaast wordt het plein zelden gebruikt. Het Hildegardiskerkplein wordt net zoals het Groenewegplein, als stenig ervaren door de bezoekers. Het plein bevat momenteel geen lantaarnpalen, zitelementen en prullenbakken, waardoor het plein nauwelijks gebruikt wordt als verblijfslocatie voor de bezoekers. Uit de resultaten van de nametingen is gebleken dat het Tidemanplein nu vaker gebruikt wordt voor sociale interactie, het spelen en ontspanning. Bezoekers van het plein voelen zich in het algemeen veilig op het plein. Het Jaap Valkhoffplein wordt voornamelijk gebruikt voor het spelen en de sociale interactie. Ook dient het plein als oversteekroute. In het algemeen voelen de bezoekers van het plein

zich voldoende veilig op het plein.

Aan de hand van de resultaten van de groenmonitor, zijn er ontwerpen gemaakt voor de pleinen die nog vergroend moeten worden. Dit is gedaan om de theorie van het boek 'Prettige Plekken' te toetsen en om de Gemeente Rotterdam te adviseren en te prikkelen. De pleinen waarvoor er een ontwerp zal worden gemaakt zijn het Groenewegplein en het Hildegardiskerkplein. Deze ontwerpstudie is dus gedaan aan de hand van de randvoorwaarden en de richtlijnen van het boek "Prettige Plekken", om deze theorie te toetsen. Het Groenewegplein en het Hildegardiskerkplein zijn geanalyseerd op basis van de vier V's, om te kijken in hoeverre deze V's op het plein momenteel aanwezig zijn. De vier V's bestaan uit het verblijf, de variatie, de verplaatsing en de veiligheid. Voor de twee pleinen zijn er twee verschillende ontwerpanalysemodellen gemaakt, waarvan de ene inventariserend is en de ander een soort SWOT is op basis van de vier V's. Vervolgens is er een visie gemaakt met daarop aansluitend het uiteindelijke stedenbouwkundige ontwerp.

Geadviseerd wordt dat er meer groen aangelegd zal worden op het Groenewegplein, om de kwaliteit van de leefomgeving en de sociale interactie te bevorderen en de beleving van het plein te verbeteren. De tijdelijke school zal worden veranderd in een buurthuis, die zich zal vestigen in de plint. De overige verdiepingen van het pand zullen worden gebruikt voor woningen. Dit verhoogt het aantal ogen op het plein en zorgt voor meer bezoekers. Om het Groenewegplein aantrekkelijk te maken in de zomertijden, worden er verschillende waterroutes aangelegd op het plein. Tenslotte wordt er nog een barbecueplaats

toegevoegd aan het plein.

Daarnaast wordt er geadviseerd om op het Hildegardiskerkplein meer groen aan te leggen in de vorm van bomen, gras, hagen en bloemen. Verder wordt er geadviseerd om meer zitelementen te plaatsen voor het stimuleren van het verblijf en aandacht te besteden aan de variatie op het plein in de vorm van kunst en bloembakken. Om de hoofddoelgroep van het Hildegardiskerkplein tegemoet te komen, wordt er een jeu-de-boules baan aangelegd zodat de ouderen zich hier kunnen ontspannen, wat het verblijf prettiger zal maken. Tenslotte worden er verzachte wandelpaden aangelegd, zodat de ouderen zich op een veilige manier kunnen verplaatsen over het gehele plein.

Ten behoeve van een goede ruimtelijke samenhang binnen een stedelijke context, moeten verschillende disciplines met elkaar gaan samenwerken in de toekomst. Stedenbouwkundigen en planologen kijken naar de stedelijke context en maken ontwerpen die de ruimtelijke samenhang zullen bevorderen. Verkeerskundigen zorgen ervoor dat de pleinen goed bereikbaar worden en dat de parkeerproblemen opgelost zullen worden. Landschapsarchitecten kunnen ervoor zorgen dat er een mooi esthetisch ontwerp gemaakt wordt, waarmee de beleving van de pleinen verbeterd zal worden en tenslotte zal de architect een zich bezighouden met de omliggende bebouwing, om de belevingswaarde nog een stukje te verhogen. Dit zijn enkele voorbeelden van professionals die genoemd zijn, die aan de Vergroeningsopgave zouden kunnen werken.

INHOUDSOPGAVE

08

1. INLEIDING

- 08 1.1 Aanleiding
- 08 1.2 Context
- 09 1.3 Afbakening
- 10 1.4 Probleemanalyse
- 10 1.5 Probleemstelling
- 10 1.6 Doelstelling
- 11 1.7 Aanpak
- 11 1.8 Hoofdvraag
- 11 1.9 Deelvragen
- 12 1.10 Onderzoeksmethoden
- 12 1.10.1 Ontwikkeling modellen

14

2. THEORIE VAN 'PRETTIGE PLEKKEN'

- 14 2.1 de vier V's
- 14 2.1.1 Verblijf
- 15 2.1.2 Verplaatsing
- 15 2.1.3 Veiligheid
- 16 2.1.4 Variatie
- 16 2.2 Trends en thema's
- 16 2.2.1 Algemene trends
- 17 2.2.2 Aantrekkelijk
- 17 2.2.3 Sociaal veilig
- 17 2.2.4 Bereikbaarheid, toegankelijk en beweegvriendelijk
- 17 2.2.5 Sociaal
- 18 2.2.6 Kindvriendelijk
- 18 2.2.7 Groen
- 18 2.3 De betere buurt
- 18 2.3.1 Aantrekkelijkheid
- 19 2.3.2 Veilig
- 19 2.3.3 Toegankelijkheid, bereikbaarheid en beweegvriendelijk (verplaatsing en variatie)
- 20 2.3.4 Sociaal
- 21 2.3.5 Groen:
- 21 2.4 Parken voor iedereen
- 21 2.4.1 Definitie
- 21 2.4.2 Aantrekkelijk
- 22 2.4.3 Veilig
- 22 2.4.4 Toegankelijk, bereikbaar en beweegvriendelijk

- 22 2.4.5 Kindvriendelijk
- 22 2.5 Levendige pleinen
- 22 2.5.1 Aantrekkelijk
- 23 2.5.2 Toegankelijk, bereikbaar en beweegvriendelijk
- 24 2.5.3 Sociaal
- 24 2.5.4 Groen

26

3. ANALYSE HILDEGARDISKERKPLEIN

- 26 3.1 Overzicht pleinen
- 27 3.2 Huidige situatie Oude Noorden op basis van veiligheid, variatie, verblijf en verplaatsing.
- 27 3.2.1 Veiligheid
- 27 3.2.2 Variatie
- 28 3.2.3 Verblijf
- 28 3.2.4 Verplaatsing
- 29 3.3 Huidige situatie Hildegardiskerkplein op basis van veiligheid, variatie, verblijf en verplaatsing.
- 29 3.3.1 Veiligheid
- 30 3.3.2 Variatie
- 31 3.3.3 Verblijf
- 31 3.3.4 Verplaatsing
- 31 3.4 Doelgroepskeuze Hildegardiskerkplein
- 32 3.5 Richtlijnen voor toepassing op Hildegardiskerkplein
- 32 3.5.1 Richtlijn voor een (visueel) gevarieerde omgeving
- 32 3.5.2 Richtlijn tegen wind
- 32 3.5.3 Richtlijn voor ontmoeting
- 32 3.5.4 Richtlijn voor beweegvriendelijke voetpaden
- 32 3.5.5 Richtlijn voor lopen voor ouderen
- 33 3.5.6 Richtlijn voor de combinatie fietsen en lopen
- 33 3.5.7 Richtlijn voor zitgelegenheid
- 33 3.5.8 Richtlijn voor groen op pleinen

34

4. ONTWERP HILDEGARDISKERKPLEIN

- 34 4.1 Ouderen (Doelgroep)
- 34 4.2 Groen: gras, bomen en geveltuinen (Variatie en verblijf)

- 35 4.3 Jeu-de-Boules-baan (Variatie en verblijf)
- 35 4.4 Zitelementen (Verblijf)
- 35 4.5 Wandel- en fietsverbinding (Verplaatsing en veiligheid)
- 37 4.6 Bloemen (Verblijf en variatie)
- 38 4.7 Kunst: standbeeld (Variatie)
- 38 4.8 Zichtlijnen (Variatie en verblijf)
- 38 4.9 Afscherming van verkeer door heg (Veiligheid en variatie)
- 39 4.10 Verlichting (Veiligheid)
- 39 4.11 Afvalbakken (Verblijf)
- 40 4.12 Aansluiting op de omgeving (Verblijf, verplaatsing, variatie en veiligheid)

42

5. ANALYSE GROENEWEGPLEIN

- 42 5.1 Overzichtpleinen
- 43 5.2 Huidige situatie Bloemhof op basis van veiligheid, variatie, verblijf en verplaatsing
- 43 5.2.1 Veiligheid
- 44 5.2.2 Variatie
- 44 5.2.3 Verblijf
- 44 5.2.4 Verplaatsing
- 44 5.3 Huidige situatie Groenewegplein op basis van veiligheid, variatie, verblijf en verplaatsing
- 44 5.3.1 Veiligheid
- 45 5.3.2 Variatie
- 46 5.3.3 Verblijf
- 46 5.3.4 Verplaatsing
- 46 5.4 Doelgroepenanalyse Groenewegplein
- 46 5.4.1 Doelgroepen in Bloemhof
- 46 5.4.2 Aanbevelingen Groenewegplein (groenmonitor)
- 47 5.4.3 Huidige invulling
- 47 5.5 Richtlijnen voor toepassing op Groenewegplein
- 48 5.5.1 Richtlijn voor veilige woningen en directe woonomgeving
- 48 5.5.2 Richtlijn voor ontmoeting
- 48 5.5.3 Richtlijn voor multifunctionele sportveldjes
- 48 5.5.4 Richtlijn voor mogelijkheden voor veilig buitenspelen per leeftijdsgroep
- 48 5.5.5 Richtlijn voor gevarieerde sport- en speelplekken
- 48 5.5.6 Richtlijn voor veilige sport- en speelplekken
- 48 5.5.7 Richtlijn voor de afscherming van een park van verkeer
- 49 5.5.8 Richtlijn voor culturele activiteiten in een park
- 49 5.5.9 Richtlijn voor sociaal veilige parken

50

6. ONTWERP GROENEWEGPLEIN

- 50 6.1 Bebouwing
- 50 6.2 Doortrekken van het plein
- 50 6.3 Glow in the dark wandelpaden (Van Goghpaden)
- 51 6.4 BBQ plekken
- 51 6.5 Prieel
- 52 6.6 Graffiti muur
- 52 6.7 Bloemenvijver
- 52 6.8 Bankjes
- 52 6.9 Fietsenstalling
- 53 6.10 Ingang Lidl
- 53 6.11 Beplanting/bomen

54

7. THEORETISCHE REFLECTIE

- 54 7.1 Cradle to Cradle
- 55 7.2 Het weer in de stad: hoe ontwerp het stadsklimaat bepaalt
- 56 7.3 Architectuur in de kapotte stad
- 57 7.4 Buiten beter, beter buiten
- 58 7.5 Urban streetscape design
- 59 7.6 Landschapsarchitectuur en stedenbouw in Nederland (2017)

62

8. CONCLUSIE, AANBEVELINGEN KRITISCHE REFLECTIE

- 62 8.1 Conclusie
- 62 8.2 Aanbevelingen
- 62 8.2.1 Ontwerpaanbevelingen voor het Groenewegplein
- 63 8.2.2 Ontwerpaanbevelingen voor het Hildegardiskerkplein
- 64 8.3 Kritische reflectie

68

BIJLAGE

- 68 Bijlage 1: richtlijnen
- 72 Bijlage 2: Varianten Groenewegplein
- 72 Varaint 1: behoud alles
- 73 Variant 2: slopen van de tijdelijke school
- 74 varaint 3: van gevel tot gevel

01.

INLEIDING

Rotterdam heeft een grote hoeveelheid aan openbare ruimte. Echter worden deze plekken niet allemaal ervaren als een prettige plek. Een prettige plek is een plek waar men zich veilig kan voelen, een plek die goed toegankelijk en bereikbaar is voor gebruikers. Tevens is een prettige plek beweeg- en kindvriendelijk, sociaal en vooral groen. De openbare ruimte speelt een belangrijke rol in het dagelijks leven van mensen. Daarnaast ook in de aantrekkelijkheid van steden. Dankzij een groene openbare ruimte, zal uiteindelijk de gezondheid van de mens worden verbeterd.

Naar aanleiding van de Vergroeningsopgave van 2017-2018, wordt er een ontwerpend onderzoek verricht op de nulmeting-pleinen van de Vergroeningsopgave. De gemeente Rotterdam gaat jaarlijks aan de slag met het vergroenen van pleinen. Momenteel staan de meest versteende wijken van Rotterdam op de agenda: Bloemhof, Hillesluis, Tarwewijk, Nieuwe Westen en het Oude Noorden. Vergroenen van pleinen betekent niet altijd dat het plein daardoor als een prettige plek wordt ervaren.

Aan ons werd gevraagd door Rosemarie Maas (de opdrachtgever), om de literatuur van het boek 'Prettige Plekken' toe te passen op twee van de vier pleinen uit de Vergroeningsopgave 2017-2018.

Het boek 'Prettige Plekken' bevat zeven thema's, vijfhonderd ontwerprichtlijnen en praktische voorbeelden. Hiermee wordt

de kennis die verzameld is, aan de hand van twee ontwerp-opgaven, op deze twee pleinen getoetst.

Het doel van dit rapport is om de samenstelling van de twee pleinen, die de Vergroeningsopgave 2017-2018 behandelt, tot een prettige openbare ruimte te transformeren.

Dit ontwerponderzoek beperkt zich tot twee van de vier pleinen van de Vergroeningsopgave 2017-2018, namelijk: het Groenewegplein en het Hildegardiskerkplein. Bij het ontwerpen wordt er vanuit gegaan dat alleen de randvoorwaarden, de ontwerprichtlijnen en de thema's van het boek "Prettige Plekken" worden toegepast.

1.1 AANLEIDING

Bij dit onderzoek passen we de kennis van het boek 'Prettige Plekken' toe, om de Gemeente Rotterdam te inspireren wat betreft de variatie op parken en pleinen.

1.2 CONTEXT

In 2016 is het boek 'Prettige Plekken' uitgebracht. De aanleiding hiervoor was het gebrek aan literatuur over het verband tussen de openbare ruimte en het gebruik hiervan. Het boek zal fungeren als basis van dit onderzoek.

In het handboek, geschreven door drs. R. Maas en ing. K. Kuitert, staan ruim vijfhonderd richtlijnen op de schaalniveaus: blok, pleinen, parken, buurt en stad. Het boek is daarnaast

ingedeeld in zeven thema's: sociaal veilig, toegankelijk en bereikbaar, sociaal, beweegvriendelijk, groen en aantrekkelijk. (Bureau KM, 2018)

In het boek staan de vier V's centraal om prettige plekken te creëren. Deze staan voor veiligheid, variatie, verblijf en verplaatsing. De veiligheid heeft betrekking op een veiligere speelomgeving voor kinderen. Ouders laten hun kinderen niet graag achter op een onveilige plek. Verder beïnvloedt de veiligheid ook het verblijf van de bezoekers, want een goede veiligheid bevordert een langdurig verblijf.

Variatie heeft betrekking op de verschillende materialen, inrichtingselementen en activiteiten die op de prettige plekken te vinden zijn. Hoe meer variatie, hoe prettiger het verblijf op deze plekken is.

Het verblijf is natuurlijk al vele keren benoemd, omdat dit ook door veel aspecten wordt bepaald. De locatie en het comfort van een plek bepaalt de aantrekkingskracht van een plek en dus ook het langdurige succes. Voor mindervaliden en/of ouderen is ook toegankelijkheid van de prettige plekken van groot belang voor een goed verblijf.

Figuur 1.1: Het Groenewegplein.

Verplaatsing binnen een prettige plek heeft betrekking op het materiaal dat gebruikt wordt voor de ondergrond. Zo moeten kinderen alle speeltoestellen en activiteiten ook met de fiets en met skates kunnen bereiken. Tevens horen ouderen en gehandicapten veilig rond te kunnen lopen en/of voort te bewegen op een vlakke en stroeve ondergrond. De ondergrond moet voldoende breed en zonder obstakels opgebouwd zijn voor een functionele prettige plek. (Kuitert, K. & Maas. R., 2017)

1.3 AFBAKENING

De vergroeningsopgave kent een aantal locaties, binnen dit project focussen wij ons op de volgende pleinen in Rotterdam:

Rotterdam-Zuid

- Het Groenewegplein, gelegen in de wijk Bloemhof

Rotterdam-Noord

- Het Hildegardiskerkplein, gelegen in de wijk het Oude Noorden

Als basis voor het uitbrengen van een advies, richten wij ons naast de praktische kennis van de bovenstaande pleinen, ook op het

Figuur 1.2: Het Hildegardiskerkplein.

Figuur 1.3: Aanpak van het onderzoek.

theoretisch kader. Wij refereren hier naar het boek ‘Prettige Plekken’. Met kennis, kunde en inzicht van het onderzoek kunnen wij een logische en stevige stap maken naar de vergroeningsopgave in relatie tot de groenmonitor.

1.4 PROBLEMANALYSE

De Gemeente Rotterdam staat voor een groene uitdaging! Een mooie opgave en tegelijkertijd een fraaie kans om pleinen nog aangenamer, aantrekkelijker en daarmee leefbare wijken te creëren en te behouden.

Om deze kans verder te ontwikkelen, is de vergroeningsopgave in het leven geroepen. Een aanpak die in het najaar van 2017 door de gemeente Rotterdam van kracht is gegaan. Om de minst groene wijken in Rotterdam te vergroenen, aan de hand van vergroeningsmaatregelen. Die zowel de fysieke als ook de sociale kant, van het groen belichten qua inrichting. Bewoners bijeen laten komen, ofwel onderling verbinding mogelijk maken om wensen/behoefte kenbaar te maken, is daar een praktisch voorbeeld van. Een mooie bijkomstigheid is dat hiermee de sociale buurtbetrokkenheid de kans krijgt om zich verder te ontwikkelen en daarmee vergroot kan worden.

Binnen ons onderzoek zoomt de uitdaging in op twee pleinen binnen Rotterdam. In Rotterdam-Zuid gaat het om het Groenewegplein (Bloemhof) en in Rotterdam-Noord gaat om het Hildegardiskerkplein (het Oude Noorden).

1.5 PROBLEEMSTELLING

Aan de hand van de vergroeningsopgave wordt de kans gegrepen om van de twee aangewezen pleinen, prettige plekken te ontwikkelen door middel van de theorie van het boek ‘Prettige plekken’.

1.6 DOELSTELLING

Een betere leefomgeving zorgt aanzienlijk voor een waardevolle welzijnsbeleving met een grotere betekenis van het groen, aan en voor bewoners. Hierdoor kan de gezondheid van de wijk én stad in zijn geheel een verbeteringslag maken. Van een leefbare stad naar een gezondere stad, die integraal functioneert op aspecten die extra aandacht behoeven. Hierbij kan gedacht worden aan onderlinge integrale verbindingen van het aanwezige groen. Binding met de wijk zoals sociale duurzaamheid, maar ook het investeren en waarborgen van architectonische en cultuurhistorische

waarde in en om de wijken.

Met het onderzoek dragen we tevens toe aan hetgeen wat in 2018 op de agenda van de vergroeningsopgave aandacht vereist: zicht- en voelbare groene wijken.

Wanneer wij de doelstelling nastreven, krijgen we daarmee concreet het volgende resultaat: de theorie uit prettige plekken wordt getoetst op de pleinen van de groenmonitor. Hieruit volgt het uitbrengen van een weloverwogen advies, om de pleinen te verbeteren zodat er een waardige prettige plek gecreëerd kan worden.

1.7 AANPAK

In figuur 1.3 wordt weergegeven hoe het onderzoek wordt aangepakt. Er wordt begonnen met het opstellen van een plan van aanpak. Daarna wordt er een ontwerpmatig onderzoek uitgevoerd, waarin de theorie van het boek ‘Prettige Plekken’ een basis vormt. Uit het ontwerpmatige onderzoek volgt een advies om van de pleinen ‘prettige plekken’ te maken.

1.8 HOOFDVRAAG

Wat moet er veranderd worden aan de inrichting van het Hildegardiskerkplein en Groenewegplein om deze tot prettige plekken te maken?

Deze hoofdvraag wordt beantwoord middels een advies, met behulp van het boek ‘Prettige Plekken’. Het advies zal worden ondersteund met ontwerpen. Tijdens het bestuderen van de pleinen zal er worden gekeken naar de veiligheid, verplaatsing, verblijf en variatie. Dit geldt niet alleen voor de pleinen, maar ook voor de pleinen in relatie tot hun (directe) omgeving.

1.9 DEELVRAGEN

1. Welke onderdelen van het boek ‘prettige plekken’ kunnen geïmplementeerd worden in het advies?

Na beantwoording van de bovenstaande deelvraag wordt er een selectie gemaakt van de informatie uit het boek ‘Prettige Plekken’. Die gebruikt zal worden in het advies van

Afbeelding 1.4: Een voorbeeld van een ‘prettige plek’ met veel groen. Opmerking. Overgenomen van Verkiezing ‘Beste openbare ruimte van Nederland’ van start door de Groene stad. (2015, 15 juli).

dit onderzoek. Er zal bij deze vraag dan ook worden gekeken naar het gebruik van de vier V's (verblijf, verplaatsing, veiligheid en variatie).

2. Wat is de huidige situatie van het Hildegardiskerkplein en Groenewegplein?

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden, zullen de twee pleinen worden bestudeerd aan de hand van de literatuur uit deelvraag één. Zo zullen niet alleen de pleinen zelf bestudeerd worden, maar zal er ook gekeken worden naar wat voor pleinen en parken er reeds in de buurt van zo'n plein te vinden zijn.

3. Welke aanpassingen moeten worden geïmplementeerd om de pleinen van dit onderzoek te transformeren tot prettige plekken?

Naar aanleiding van de conclusies uit deelvraag twee zal in combinatie met de literatuur van 'Prettige Plekken' worden gekeken naar wat er veranderd moet worden aan de pleinen. Met het beantwoorden van deze deelvraag wordt de hoofdvraag uiteindelijk beantwoord. Er zal een advies komen dat begeleidt wordt door verschillende ontwerpen.

1.10 ONDERZOEKSMETHODEN

In tabel 1.5 worden de onderzoeksmethoden weergegeven per deelvraag en het resultaat wat hiervan verwacht wordt.

1.10.1 ONTWIKKELING MODELLEN

Tijdens het onderzoek is ten alle tijden het boek Prettige plekken gebruikt, op de theoretische reflectie na. Aan de hand van richtlijnen uit het boek en de vier V's (variatie, verblijf, verplaatsing en veiligheid), is er een analysemodel en ontwerpmodel ontwikkeld. In bijlage 1 is een overzicht toegevoegd.

Bij het analysemodel wordt er gekeken naar hoe de vier V's op het huidige plein en in de buurt voorkomen op positieve en negatieve wijze. Dit wordt verwerkt in een kaart. Aan de hand van de kaart met de 'inventariserende' vier V's wordt er een nieuwe kaart gemaakt, waarin precies wordt aangegeven welk aspect een kans of een bedreiging is. Daarnaast wordt er gekeken welke richtlijnen aansluiten op het plein of welke er gemist worden om er een prettige plek van te maken.

Bij het ontwerpen wordt er gekeken welke richtlijnen toegepast kunnen worden en op

welke manier deze vertaald kunnen worden in het ontwerp. Daarnaast wordt er met de vier V's rekening gehouden en gebruikt bij het ontwerpen.

Deelvragen	Onderzoeksmethoden	Resultaten
Welke onderdelen van het boek 'prettige plekken' kunnen geïmplementeerd worden in het advies?	Kwalitatief deskresearch; Literatuurstudie.	Analyse.
Wat is de huidige situatie van het Hildegardiskerkplein en Groenewegplein?	Kwalitatief deskresearch; Toetsend onderzoek.	Analyse (bestaande uit een analyse van de pleinen zelf en de positionering van de pleinen in hun omgeving).
Welke aanpassingen moeten worden geïmplementeerd om de pleinen van dit onderzoek te transformeren tot prettige plekken?	Kwalitatieve deskresearch; Toegepast onderzoek.	Ontwerp.

Tabel 1.5: Onderzoeksmethoden per deelvraag en het verwachte resultaat.

02.

THEORIE VAN 'PRETTIGE PLEKKEN'

In dit hoofdstuk wordt de inhoud van het boek 'Prettige plekken' samengevat. Niet elk hoofdstuk uit het boek is samengevat, maar wel de hoofdstukken die relevant zijn voor de gekozen pleinen. Hierbij kan gedacht worden aan de vier V's, algemene informatie, inzichten op buurniveau, parken en pleinen.

2.1 DE VIER V'S

2.1.1 VERBLIJF

Het verblijf wordt bepaald door de locatie en het comfort. De locatie moet prettig zijn om in je op te kunnen nemen, om er langer te verblijven en om mensen te kijken. Het comfort wordt voornamelijk bepaald door voldoende comfortabele zitgelegenheden.

Bij een zitgelegenheid behoort bijvoorbeeld een prullenbak, een lantaarnpaal, etc. Dit zijn cruciale factoren voor een prettig verblijf. (Kuitert & Maas, 2017)

Een prettig verblijf hangt samen met een aantal praktische onderdelen. Wat bijvoorbeeld invloed heeft op een prettig verblijf is een aantrekkelijk uitzicht, zoals zicht op groen of mooie architectuur. Verder willen mensen voornamelijk in de zon zitten. Richt de zitgelegenheden daarom naar het zuiden en het westen. Als er voldoende ruimte is, is het ook verstandig om een zitgelegenheid in de schaduw te plaatsen voor de wat warmere dagen. Ook voor de zitgelegenheden zijn er bepaalde richtlijnen voor een prettig verblijf. De zitgelegenheden moeten worden voorzien

Afbeelding 2.1: Een voorbeeld van een 'prettige plek' op het gebied van verblijf. Opmerking: Overgenomen van De openbare ruimte is er voor u! door Bodifée.(2011, 1 februari).

Afbeelding 2.2: Woningen georiënteerd naar elkaar en op een route voor sociale veiligheid. Opmerking: Overgenomen van When (and Where) Solar LED Lighting Makes Sense door Quiet Solar Energy.(2014, 11 februari).

van rug- en armlenningen. Daarnaast is er een grote voorkeur om harde en koude zitoppervlaktes, zoals beton te vermijden. Tot slot wordt het verblijf prettiger (en verlengd) wanneer er in de buurt iets te eten en/of drinken te halen valt. (Kuitert & Maas, 2017)

2.1.2 VERPLAATSING

Met verplaatsing wordt de functionele verplaatsing bedoeld: van A naar B. Dit geldt zowel op de plek zelf als de verplaatsing tussen andere locaties, zoals scholen of huizen en de prettige plek zelf. Daarnaast wordt ook de recreatieve verplaatsing, zoals een wandeling gezien als functionele verplaatsing. Bij beide verplaatsingen is verkeersveiligheid van groot belang. In de stad zijn veel barrières, zoals drukke wegen en railinfrastructuur. Hierdoor kunnen er gevaarlijke situaties ontstaan. Verder moet de verplaatsing binnen het plein ook veilig gemaakt worden. Dit kan bereikt worden d.m.v. een verharde ondergrond voor kinderen om op te kunnen fietsen, stappen en skaten en voor wandelende ouderen die vaak bang zijn om te vallen. (Kuitert & Maas, 2017)

Voor een succesvolle en prettige verplaatsing zijn er aantal praktische onderdelen

die hiermee samenhangen. Het eerste voorbeeld is het zorgen voor zo groot mogelijke aaneengesloten woongebieden tussen de drukke infrastructuur en de prettige plek in. Ten tweede is het zorgen voor een logische, snelle en comfortabele fiets- en wandelverbindingen om te zorgen dat er minder autoverbruik in de buurt van de prettige plek komt. Deze fiets- en wandelpaden moeten voldoende breed zijn, obstakelvrij en een vlakke en stroeve ondergrond hebben. Tot slot is het belangrijk dat mensen via verschillende routes heen en terug kunnen reizen, dus meerdere routes van en naar de prettige plek zou aantrekkelijk zijn. (Kuitert & Maas, 2017)

2.1.3 VEILIGHEID

Met veiligheid wordt de sociale veiligheid bedoeld. De sociale veiligheid is de belangrijkste voorwaarde voor het gebruik van de openbare ruimte. De gebruiker van de openbare ruimte moet zich weten te beschermen tegen het gevaar van menselijk handelen. Men zal het kortst verblijven op een plek waar hij/zij zich onveilig voelt. Kortom moet je je ergens veilig en prettig kunnen voelen om er langer te kunnen verblijven. (Kuitert & Maas, 2017)

In de praktijk betekent dit dat de routes en

Afbeelding 2.3: Een voorbeeld van een 'prettige plek' op het gebied van variatie. Opmerking. Overgenomen van Prettige Plekken door Acquire Publishing.(z.d.)

de openbare ruimte zoveel mogelijk in het zicht van de bebouwing geplaatst worden. Daarmee wordt er een extra controle op de routes en openbare ruimte gecreëerd door de omwonenden. Bewoners van de woningen kunnen helpen bij noodgevallen, omdat ze je bijna 24 uur vanuit de woningen kunnen zien.

De openbare ruimte en objecten moeten op een zodanige wijze ontworpen worden, waardoor ze makkelijk schoon zijn te houden. Hiermee wordt ongewenst gebruik voorkomen. (Kuitert & Maas, 2017)

2.1.4 VARIATIE

Men bevindt zich graag in een aantrekkelijke omgeving. De bezoeker van de openbare ruimte beoordeelt dit aan de hand van zijn/haar zintuigen, waarvan het "zien" het belangrijkste zintuig is.

Mensen houden ervan als er steeds iets nieuws te ontdekken valt of hij/zij nu zit, staat of loopt. Ofwel gebruikers genieten van variatie. (Kuitert & Maas, 2017)

In de praktijk is het belangrijk dat er genoeg details en afwisselingen zijn vanuit de zichtpunten van de gebruikers. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gevarieerde en

gedetailleerde gevels van gebouwen. Dit is vooral belangrijk in een stad, waar de openbare ruimte vaak begrensd wordt door bebouwing.

Elementen als groen, water, kunst, (geurende) planten, fontein en kleur hebben een positief effect op de beleving van de openbare ruimte.

Geluidsoverlast en stank maken de openbare ruimte onaantrekkelijk. Daarnaast is het belangrijk dat parken en pleinen afgeschermd worden van het verkeer, door gebouwen en/of "stukjes" groen.

Tot slot zijn ook kleine stille plekjes (bijvoorbeeld: ommuurde tuinen) van belang voor de gebruiker van de openbare ruimte. (Kuitert & Maas, 2017)

2.2 TRENDS EN THEMA'S

2.2.1 ALGEMENE TRENDS

- Compacte stad;
- Meer concurrentie tussen steden;
- Flexibel werken;
- Duurzaamheid;
- Welvaartsziekten en obesitas;
- Huishoudensverdunding;
- Toename tweedeling in de maatschappij;

- Technologische ontwikkelingen.

2.2.2 AANTREKKELIJK

Aantrekkelijk is het eerste en belangrijkste thema. Dit bepaalt het gevoel en de beleving van mensen. De overige thema's zijn dus aanvullingen op dit thema. Aantrekkelijkheid heeft verschillende voorwaarden. Dit houdt in dat de schaal en inrichting is afgestemd op de omgeving, tussen de openbare ruimte en de bebouwing. De openbare ruimte biedt variatie. Er is zo min mogelijk overlast van verkeer, qua bereikbaarheid, stank en geluid.

- Autoverkeer versus voetganger;
- Solitaire versus aaneengesloten bebouwing;
- Omgevingspsychologie.

2.2.3 SOCIAAL VEILIG

- Er zijn sociale ogen aanwezig in de openbare ruimte;
- Er is goede verlichting;
- Het is duidelijk voor wie (doelgroep) en waarvoor (functie) een bepaalde plek is bedoeld;
- Logisch ontworpen zodat de gebruiker goed de weg kan vinden;
- De openbare ruimte is heel, schoon en

goed te onderhouden.

2.2.4 BEREIKBAARHEID, TOEGANKELIJK EN BEWEEGVRIENDELIJK

- Een aantrekkelijk netwerk van brede fiets- en voetpaden;
- Langzame verkeersroutes zijn op elkaar aangesloten en hebben geen gevaarlijke kruispunten;
- Voetpaden hebben een stroeve en vlakke ondergrond;
- Voorzieningen en plekken zijn voor iedereen goed toegankelijk;
- Er zijn voldoende en gevarieerde mogelijkheden voor sport en spel;
- Er is voldoende, gevarieerd en goed bruikbaar groen.

2.2.5 SOCIAAL

- Ontwerp en inrichting van de openbare ruimte zijn afgestemd op de behoefte van de gebruiker;
- Methodieken kunnen worden ingezet om bewoners te stimuleren zich meer te hechten aan hun omgeving, zoals placemaking;
- Er zijn centrale ontmoetingsplekken met zitgelegenheid dichtbij de voorzieningen;
- Wijken onderscheiden zich (qua openbare

Afbeelding 2.4: 'Sociale ogen' gericht op de openbare ruimte. Opmerking. Overgenomen van Prettige Plekken door Acquire Publishing.(z.d.)

- ruimte en architectuur): eigen identiteit;
- Goed bereikbare en toegankelijke voorzieningen in de buurt.

2.2.6 KINDVRIENDELIJK

- Er zijn mogelijkheden om te spelen, bewegen en te ontmoeten (weefsel);
- Het weefsel bestaat zowel uit formeel ingerichte sport- en speelplekken, als plekken in de openbare ruimte die daar niet specifiek voor bedoeld zijn, maar wel als zodanig worden gebruikt;
- Er zijn voldoende sport- en speelplekken voor kinderen en jongen, die vooral in de zon zijn gelegen;
- Er wordt een gevarieerde omgeving aangeboden waar kinderen zich kunnen verwonderen, ontdekken en bewegen;
- De routes van en naar speelplekken en bijvoorbeeld school bevat zo weinig mogelijk hinder van het verkeer;
- Speelplekken zijn afgestemd op de doelgroep;
- Speelplekken komen ook tegemoet aan de behoeften van meisjes;
- Er is veel groen bij plekken waar veel kinderen zijn.

2.2.7 GROEN

- Elke stadsbewoner heeft toegang tot goede bereikbare groene plekken in de stad;
- Deze groene plekken zijn sociaal veilig en bieden een gevarieerde aanblik;
- Parken zijn goed bereikbaar, toegankelijk en bieden veel zitgelegenheid en diverse voorzieningen voor verschillende doelgroepen;
- Stadsgroen in de vorm van bomen, groenstroken, volkstuinten en begraafplaatsen worden gekoesterd en beschermd als dat mogelijk is;
- Particulieren en bedrijven worden gestimuleerd om hun tuin en dak te vergroenen.

2.3 DE BETERE BUURT

2.3.1 AANTREKkelijkheid

De buurt moet volgens het Amerikaanse Instituut voor Architecten compact en voetgangersvriendelijk zijn. Tevens moeten de keuzemogelijkheden gemengd worden tussen soort huizen, voorzieningen, werk en vervoer en mede bepaald worden aan hand van het gebruik van de bewoners/bezoekers (wonen, werken, uitgaan etc.). De soorten

Afbeelding 2.5: Kindvriendelijk plein waar kinderen kunnen bewegen, spelen en ontmoeten. Opmerking. Overgenomen van Prettige Plekken door Acquire Publishing.(z.d.).

Afbeelding 2.6: Zitelementen in de zon en in de schaduw. Opmerking. Overgenomen van Kompas 1 door Service.(2015, 7 oktober).

woningen moeten het gebruik stimuleren, zo kan een groot gezin niet in een klein appartement gaan wonen. Openbare ruimtes zorgen voor levendigheid, daarmee worden de sociale cohesie, betrokkenheid en kunst en evenementen bevorderd.

Richtlijnen die voorwaardenscheppend zijn voor de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte in de buurt, die vastgesteld zijn volgens het Amerikaanse Instituut voor Architecten, zijn als volgt:

- Bewegvriendelijk
- Sociaal
- Kindvriendelijk; het gaat hier vooral om de verkeersveiligheid, sociale veiligheid en de inrichting van sport en speelplekken.

De buurt wordt aantrekkelijk door het aanleggen van groen, aangezien de mensen worden aangetrokken door het groen, volgens het boek 'Prettige Plekken'. Ruim een kwart van de Nederlanders woont in een naoorlogse of vinexwijk, door het vele aangelegde groen. De gebruikswaarde van deze groene oppervlakte in de naoorlogse wijken blijkt relatief laag te zijn, dit komt door de verandering in de demografie (gezinnen worden steeds kleiner). Het nadeel van naoorlogse wijken is dat zij vaak problemen hebben met het beheer en onderhoud van groen.

2.3.2 VEILIG

Een veilig buurt betekent ook een veilige openbare ruimte. Buurtpleinen trekken in de avond weinig bezoekers. Hangjongeren en probleemgroepen worden soms aangetrokken door centrumpleinen. Het is daarom van belang dat er woningen aan het plein liggen voor toezicht. Om ervoor te zorgen dat het plein evenveel bezoekers trekt in de avond als in de ochtend, is het van belang dat daar relevante voorzieningen geplaatst worden, zoals horeca.

2.3.3 TOEGANKELIJKHEID, BEREIKBAARHEID EN BEWEGVRIENDELIJK (VERPLAATSING EN VARIATIE)

Factoren zoals bebouwingsdichtheid, functiemenging, voorzieningen, kindvriendelijkheid en loop- en fietsroutes in de buurt. Bewoners die in een buurt wonen met een hoge dichtheid, voldoen volgens het onderzoek "De Gezonde Wijk" aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Vaak zijn bewoners van deze buurten (buurten met een hoog bebouwingsdichtheid) veel actiever. Bewoners die in buurten wonen met een lage bebouwingsdichtheid, hebben vaker overwichtsproblemen. De koppeling tussen dichte bebouwing en beweging is vooral functioneel voor loop en fietsroutes.

Het speelt daarom een belangrijk rol in het dagelijks bewegen van men.

Bij het herontwerpen van de openbare ruimte wordt het STOP-principe aanbevolen. Met de uitgangspunten van de principes wordt er een optimale ruimte voor voetgangers en fietser gecreëerd. Het STOP-principe behandelt het volgende:

- Stappers;
- Trappers;
- Openbaar vervoer;
- Privé vervoer.

Oudere wandelen

Het Rijksbeleid wilt dat ouderen steeds meer zelfstandig gaan wonen. Voor de meeste ouderen is lopen de enige activiteit die ze nog kunnen doen. Aandacht voor de ruimtelijke voorwaarden wordt steeds belangrijker, omdat ouderen dagelijks gaan winkelen en buurtbewoners bezoeken etc. Richtlijnen die vastgesteld worden voor de looproutes voor ouderen zijn als volgt:

- Voetpaden aanleggen met een vlakke stoeve ondergrond.
- Een zitgelegenheid plaatsen, om de 125m;
- De zitgelegenheden moeten uitzicht hebben op activiteiten;
- Zitelementen naast elkaar plaatsen;

- De zitelementen moeten arm- en rugleuning beschikken.

Openbare sportvoorzieningen

Sportvoorzieningen op buurtniveau zijn meestal voor kinderen en jongeren aangelegd. Vaak wordt er gekozen om een voetbalveld aan te leggen op pleinen op buurtniveau. Basketbalvelden worden vaak gebruikt om te voetballen, omdat ze niet zo populair zijn in Nederland. Multifunctionele sportvelden zijn het populairst in Nederland. Men krijgt dan de keuze om diverse sportactiviteiten te doen (voetballen, tennissen, basketballen etc.).

Richtlijnen voor multifunctionele sportvelden:

- Zorg ervoor dat er een beheerder aanwezig is, die ervoor zorgt dat de velden juist gebruikt worden;
- Zorg ervoor dat er sportmaterialen uitgeleend kunnen worden;
- Een veld dat voor meerdere sportactiviteiten bedoeld is, moet van asfalt gemaakt worden.

2.3.4 SOCIAAL

De openbare ruimte wordt gezien als de huiskamer van de buurt, waarin verwachte en onverwachte interacties plaatsvinden.

Afbeelding 2.7: Ouderen hebben een tussenstop nodig tijdens hun wandeling. Opmerking. Overgenomen van Ouderen hebben nood aan tussenruimten door Databank Publieke ruimte.(2011, 1 februari).

Afbeelding 2.8: Gevarieerd plein met groen, verharding en water. Opmerking. Overgenomen van Prettige Plekken door Acquire Publishing.(z.d.).

Het is belangrijk dat de openbare ruimte aan de sociale cohesie bijdraagt, wat daarmee dus werkt aan een de samenleving. De voorwaarden voor een goed functioneerde openbare ruimte zijn fysieke mogelijkheden, voor ontmoeting (parken en pleinen etc.) en het maximaliseren van burgerlijke toezicht door middel van bebouwing.

2.3.5 GROEN

Groen zorgt voor een betere luchtkwaliteit, dempt het (verkeers)geluid, biedt schaduw en oogt mooi voor de bezoekers.

2.4 PARKEN VOOR IEDEREEN

2.4.1 DEFINITIE

- Parken leveren een positieve bijdrage aan de gezondheid van en sociale interactie tussen de mensen (gemeenschapsvorming);
- Rust in stadsparken is steeds meer van belang, maar dit sluit het doen van activiteiten niet uit. Er gebeurt heel veel in parken, maar er wordt alsnog stilte en rust ervaren;
- Voor alleenstaanden is een park belangrijk vanwege de sociale interactie, terwijl voor gezinnen de speelmogelijkheden van belang zijn;

- Tegenwoordig veelvoudige activiteiten in parken, zoals: picknicken, sporten en werken.

2.4.2 AANTREKKELIJK

Het aantrekkelijk maken van een park kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld:

- Aantrekkelijk maken voor wandelaars (belangrijkste gebruiker van een park);
- Identiteit (bijvoorbeeld door bebouwing om het park heen; Euromast, Vondelpark);
- Zitgelegenheid (zonder zitgelegenheid geen mogelijkheid tot verblijf);
- Horeca (horeca geeft identiteit en is vaak het markante gebouw in het park, horeca is een doel geworden);
- Afscherming van verkeer ((auto)verkeer werkt als barrière van en naar parken);
- Afbakening en duidelijke entrees;
- Afwisselend groen;
- Ligweiden en water;
- Water;
- Hondenbeleid;
- Bijzondere elementen in parken;
- Kunst;
- Culturele activiteiten;
- Dieren.

Afbeelding 2.9: Een park met een vlakke ondergrond wat goed is voor elke gebruiker. Opmerking: Overgenomen van *Parken in Lissabon* door We Love Lisbon. (2011, 1 februari).

2.4.3 VEILIG

Uit onderzoek blijkt dat mensen parken soms mijden als zij zich onveilig voelen. Veiligheid is dus een essentieel onderdeel van een park. Dit houdt in dat er sociaal toezicht in en rond het park aanwezig moet zijn.

2.4.4 TOEGANKELIJK, BEREIKBAAR EN BEWEEGVRIENDELIJK

Bereikbaarheid en toegankelijkheid is voor alle gebruikers belangrijk, maar voor kinderen en mensen die slecht ter been zijn, is bereikbaarheid nog meer van belang. Hierbij kan helpen:

- Toegankelijkheid;
- Informatiepanelen;
- Bewegvriendelijkheid;
- Fietsen, hardlopen en skaten in het park;
- Sportveldjes in parken;
- Volksparken.

2.4.5 KINDVRIENDELIJK

Doordat er in steden vaak veel families met kinderen wonen, waar er veel drukte en verkeer aanwezig is, missen deze gezinnen vaak een rustige omgeving om er te verblijven en spelen. Daarom is een veilig en

ruim park zeer gunstig voor kinderen en hun ouders/verzorgers.

2.5 LEVENDIGE PLEINEN

2.5.1 AANTREKKELIJK

Omsluiten door gebouwen

Pleinen die aantrekkelijk zijn, zijn bijna altijd omsloten door bebouwing. De omsluiting beperkt het lawaai van het wegverkeer en ander lawaai dat in de stad veroorzaakt wordt. Men verblijft het liefst aan de randen van het plein, die direct tegen de gevels aankijken.

Aantrekkelijke gevels

Het eerste waar de bezoeker van het plein tegenaan kijkt, zijn op ooghoogte de gevels van de gebouwen. Aantrekkelijk visueel gedetailleerde gevels zijn mede bepalend voor de aantrekkelijkheid van een plein. Aan stadspleinen liggen vaak belangrijke gebouwen, zoals een kerk, stadhuis of rijksmonument. Pleinen die omringd worden met "saaie" gevels worden vaak als onaantrekkelijk beschouwd door de bezoekers.

Een object op het plein

Standbeelden of fonteinne spelen een grote rol in het verhogen van de aantrekkelijkheid en sfeer van het plein.

Kunst

Kunst kan een vriendelijke sfeer creëren op het plein. Het kan vaak ludiek, sociaal of historisch gerelateerd zijn. Daarnaast kan het functioneren als een gebruikersobject.

Niveau verschillen

Verschillen in niveau zijn medebepalend voor de beleving van een park of plein. Door middel van hoogteverschillen kunnen verschillende doelgroepen op een natuurlijke wijze gescheiden worden. Tevens zorgen de hoogteverschillen ervoor dat parken of pleinen minder intensief worden gebruikt dan op maaiveldniveau. Voor ouderen, mindervaliden en mensen met een kinderwagen moet de toegankelijkheid niet aangetast worden door deze hoogteverschillen.

Bezinning en beschutting

Men moet de keuze hebben om lekker in het zonnetje te zitten of juist in de schaduw. Het is van belang dat het zitmeubilair in de richting van de zon wordt geplaatst.

2.5.2 TOEGANKELIJK, BEREIKBAAR EN BEWEEGVRIENDELIJK

Stadspleinen en centrumpleinen verschillen met elkaar wanneer het om de toegankelijkheid en bereikbaarheid gaat. Bij stadspleinen is het belangrijk dat de bereikbaarheid ondergeschikt is aan de verblijfskwaliteit, aangezien hier een aangenaam verblijf centraal staat. Bij centrumpleinen staat bereikbaarheid juist centraal.

Toegankelijk stadspleinen

Men vindt vaak dat er in grote steden geen echte pleinen aanwezig zijn. Dit komt door de aanwezigheid van omsloten autowegen en tramlijnen. Rotondes worden soms in Rotterdam en Amsterdam als pleinen benoemd, terwijl de rotondes de eigenschappen van de pleinen juist missen. Dit probleem kan aangepakt worden door goede stedenbouwkundige inpassingen van pleinen die bij het gemotoriseerde verkeer voorkomen. Verkeer langs of om het plein wordt door de bezoekers als vervelend ervaren. Dit komt door de geluidsoverlast, stankoverlast en het beeld. Ook worden fietsers op pleinen als vervelend ervaren. Wel zijn zij minder storend dan snelverkeer.

Afbeelding 2.10: Een plein in Barcelona met kunst, verharding en water. Opmerking: Overgenomen van *Plaça Reial, levendig plein in hartje Barcelona* door Bezoek Barcelona. (2011, 1 februari).

Toegankelijk centrumpleinen

Centrumpleinen hebben functionele hoofddoelen, zoals: boodschappen doen, bezoek aan een bibliotheek of naar de apotheek. Het is daarom belangrijk dat ze goed bereikbaar zijn.

2.5.3 SOCIAAL

Zitmogelijkheden op en aan stadspaleinen

Men wilt soms maar even op het plein zitten of heeft geen zin om zijn/haar geld uit te geven aan horecavoorzieningen. Het is daarom van belang om zitgelegenheden op het stadspalein aan te bieden.

Zitmogelijkheden op en aan centrumpleinen

Centrumpleinen zijn vaak het fysieke, sociale en economische middelpunt van een buurt of wijk. Het is daarom van belang dat er natuurlijke ontmoetingen plaatsvinden, die de basis kunnen vormen voor sociale bindingen.

2.5.4 GROEN:

Planten en bomen zuiveren onze lucht, dempen het verkeerslawaai en bieden schaduw en kleur. Planten en bloemen zijn daarom medebepalend voor de aantrekkelijkheid en daarmee voor de verblijfskwaliteit op een palein. Grijs pleinen die omringd worden door saaie gevels kunnen door middel van het toevoegen van bomen en beplanting een stuk aantrekkelijker gemaakt worden.

Afbeelding 2.11: Een winkelstraat met ruimte voor terrasjes en water. *Opmerking.* Joost Joossen .(2017, 14 oktober). Copyright onbekend.

03.

ANALYSE HILDEGARDISKERKPLEIN

Afbeelding 3.1: Het Hildegardiskerkplein van bovenaf gezien. *Opmerking: Overgenomen van Google Maps.*

3.1 OVERZICHT PLEINEN

In het Oude-Noorden zijn er verschillende pleinen te vinden, waaronder het Hildegardiskerkplein. Op de kaart zijn alle pleinen zichtbaar met elk een eigen functie. In het Noorden van het Oude-Noorden ligt het Hildegardiskerkplein zelf. Hiernaast ligt het welbekende Johan Idaplein, wat groen is door de begroeiing en gericht is op evenementen en het spelen. Een stuk naar onder is het Pijnackerplein gevestigd. Dit is een nogal versteend plein met hier en daar wat begroeiing, maar het is vooral gericht op het spelen en het organiseren van evenementen. Een stukje naar onder ligt het Brancoplein, wat vooral groen is dankzij de

begroeiing, in de vorm van bomen, hagen, struiken en gras. Vervolgens is er nog het Bleiswijkplein, wat nogal versteend is, maar vooral gericht is op het spelen en het houden van evenementen. Aan de andere kant is het Snellemanplein te vinden, wat groen is en ook gericht is op het spelen en het houden van evenementen. Tenslotte is er nog het grote Noordplein, wat versteend is, maar uniek is in de wijk, omdat het vooral dient als marktplein. Hieruit blijkt dus vooral dat de wijk gericht is op het houden van evenementen en het spelen, wat doelt op gezinnen met kleine kinderen. Daarom is het goed om het Hildegardiskerkplein zich te laten onderscheiden van al deze pleinen,

Afbeelding 3.2: Andere pleinen in de buurt van het Hildegardiskerkplein gelegen in de wijk Oude Noorden

door juist in te zetten op een andere doelgroep, zoals de ouderen, die ook veel terug te vinden zijn in het Oude-Noorden. Daarbij kan het Hildegardiskerkplein dan ook gaan dienen als een stille en rustige plek, in tegenstelling tot alle andere pleinen, die verder nogal als druk worden beschouwd, door de aanwezige evenementen en markten. Dit komt uiteraard de variatie binnen de pleinen dan ook ten goede.

3.2 HUIDIGE SITUATIE OUDE NOORDEN OP BASIS VAN VEILIGHEID, VARIATIE, VERBLIJF EN VERPLAATSING.

3.2.1 VEILIGHEID

Een veilige wijk betekent ook een veilige openbare ruimte. De wijk wordt op basis van de observaties, enquêtes en onderzoeken, die tijdens de groenmonitor zijn uitgevoerd, als veilig op het gebied van criminaliteit beschouwd. Men voelt zich dus zowel overdag als in de avond veilig in de wijk. Dit komt door de sociale veiligheid, die ook aan

het verbeteren is in de wijk, door steeds meer sociale samenhang te creëren. De wijk is hiernaast ook vooral bezig met het verbeteren van de verkeersveiligheid, bijvoorbeeld voor voetgangers, fietsers en in het bijzonder voor kinderen. Zo zijn er verschillende verkeersdrempels toegepast op de wegen in de wijk, zodat kinderen hier veiliger kunnen spelen. Daarnaast is het kruispunt bij de Burgemeester Roosstraat-Noordsingel nog steeds een doorn in het oog voor de wijk op het gebied van verkeersveiligheid.

3.2.2 VARIATIE

Men bevindt zich graag in een aantrekkelijke omgeving. De bezoeker en gebruiker van de openbare ruimte beoordelen deze aantrekkelijkheid met behulp van het oog. Men houdt ervan om steeds iets nieuws te ontdekken terwijl men zit, staat of loopt. Hierbij is het belangrijk dat er verschillende zichtlijnen zijn in de wijk: dit is echter niet overal het geval, doordat deze dan worden belemmerd door de bebouwing. Er is veel

‘saai bebouwing’ te vinden in de wijk: er zijn geen bijzondere gevels. Hierbij mist er veel groen, water, kunst, verschillende geurende planten, fontein en kleur in de wijk. Deze aspecten spelen een grote rol bij de beleving van de gebruiker. Tenslotte zijn er weinig rustige en stille plekjes te vinden in de openbare ruimte, aangezien bijna elk plein in de wijk wordt omsloten door straten.

3.2.3 VERBLIJF

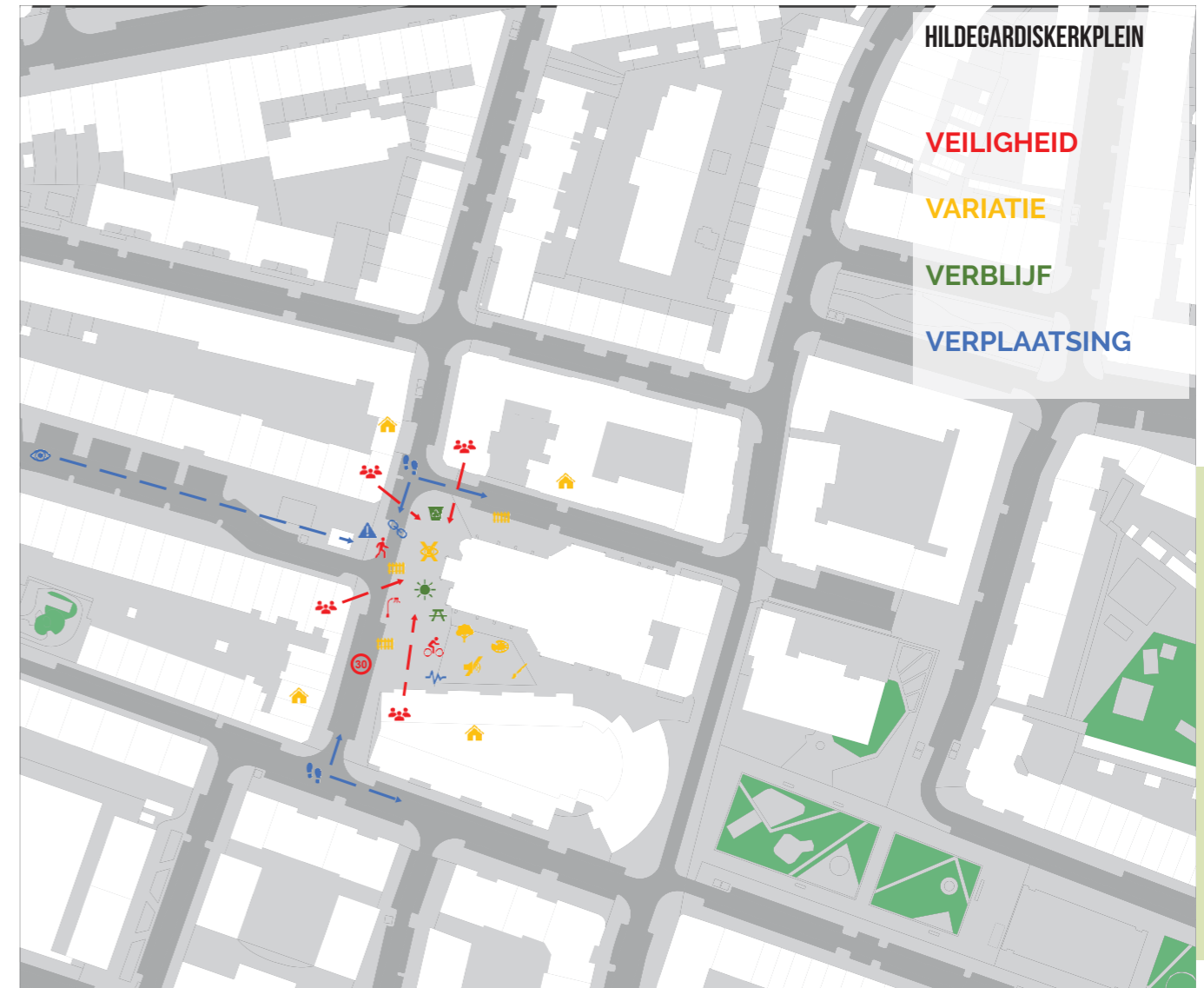
Het verblijf in een wijk wordt bepaald door de locatie en het comfort waarover de wijk beschikking heeft. De locatie moet prettig genoeg zijn om in je op te nemen, om langer te verblijven en om naar mensen te kijken. Zo zijn er veel pleinen in het Oude Noorden waar dit dan ook kan, maar ook wat pleinen waar dit (nog) niet kan. Dit blijkt dan ook uit de observaties en gesprekken met verschillende bewoners. Het comfort op sommige pleinen is dan ook dermate slecht, doordat er nauwelijks tot geen zitelementen te vinden zijn op het plein, of deze staan in de schaduw. Daarnaast zijn er een beperkt aantal prullenbakken en verlichtingselementen, waardoor het verblijf op dit plein niet als prettig wordt ervaren en er veel zwerfvuil ligt. Zo is zwerfvuil dan ook een veelvoorkomend probleem in de wijk. Verder hangt een prettig verblijf samen met andere praktische onderdelen, zoals een aantrekkelijk uitzicht: groen of architectuur. Groen is weinig terug te vinden in de wijk, aangezien de wijk ook in het rijtje staat van de vijf meest versteende wijken van Rotterdam. Daarnaast zijn er veel historische rug-aan-rug woningen te vinden in de wijk, die samen een gedeelde achtergevel hebben. Hierdoor zijn er dan ook minder tuintjes te vinden in de wijk en kijkt men vooral tegen de bebouwing aan. Tenslotte werd er eerst veel gedaan met evenementen in de wijk. Waardoor de pleinen zodanig zijn ingericht, dat ze geschikt zijn voor het houden van evenementen, wat dan wel weer voor een goede verblijvingsmogelijkheid zorgde. Dit wordt momenteel weer opnieuw gestimuleerd in de wijk.

Afbeelding 3.3: Afmetingen van het Hildegardiskerkplein.

3.2.4 VERPLAATSING

Met verplaatsing wordt de functionele verplaatsing bedoeld; het verplaatsen van A naar B binnen de wijk. Deze verplaatsing vindt vooral plaats op een noodzakelijke en dusdanig veilige manier. Gezien er vooral eenrichtingsstraten en dertigkilometerstraten met klinkers aanwezig zijn, waar zowel de auto's als fietsers moeten rijden. Daarentegen zijn er geen logische, snelle en comfortabele wandel- en fietsverbindingen in de wijk te vinden, die ervoor zorgen dat het autogebruik af zal nemen. Verder zijn er bijna overal brede trottoirs te vinden in de wijk, wat het verplaatsen voor de voetganger veilig en gemakkelijk maakt. Het nadeel is dat er veel langs de trottoirbanden wordt geparkeerd, wat het zicht van de automobilist beperkt en het oversteken van straten en kruispunten wat onveiliger maakt. Tenslotte rijdt de tram door het midden van de wijk heen, wat een soort barrière vormt. In deze straat komen de tram, auto en fietser bij elkaar op één rijbaan, wat de verplaatsingsmogelijkheid weer wat

Afbeelding 3.3: Sterkes en Zwaktes analyse toegepast op de vier V's.

onveiliger maakt.

3.3 HUIDIGE SITUATIE HILDEGARDISKERKPLEIN OP BASIS VAN VEILIGHEID, VARIATIE, VERBLIJF EN VERPLAATSING.

3.3.1 VEILIGHEID

Een veilige buurt betekent ook een veilige openbare ruimte. De buurt wordt op basis van de observaties, enquêtes en onderzoeken, die tijdens de groenmonitor zijn uitgevoerd, als veilig op het gebied van criminaliteit beschouwd. Men voelt zich

dus zowel overdag als in de avond veilig in de buurt en op het plein zelf. Daarbij is het goed dat de woningen zijn gericht op het plein voor extra surveillance, wat weer resulteert in een betere sociale veiligheid. Over sociale veiligheid gesproken, kan de veiligheid nog wat worden aangescherpt op het gebied van verlichtingselementen: deze zijn in een beperkte mate te vinden op het Hildegardiskerkplein. Naast de sociale veiligheid, is er ook verkeersveiligheid op het plein. De gebruikers van het plein zijn ook op deze manier redelijk veilig op het plein, doordat zij zich hier op een redelijk

Afbeelding 3.3: Sterkes en Zwaktes analyse toegepast op de vier V's.

veilige manier kunnen verplaatsen. Het plein is niet volledig verkeersveilig, aangezien veel gebruikers over het plein heen fietsen of crossen met de scootmobiel: dit is dan niet geheel veilig voor de voetganger. Verder is de verkeersveiligheid wel goed, doordat de omliggende straat uit klinkers bestaat en er een maximale toegestane snelheid

van toepassing is, namelijk dertig kilometer per uur. Hierdoor rijdt het beperkte aantal auto's hier niet hard en is het veilig voor de gebruiker om de straat over te kunnen steken, zodat het plein kan worden bereikt.

3.3.2 VARIATIE

Men bevindt zich graag in een aantrekkelijke

omgeving. De bezoeker en gebruiker van de openbare ruimte beoordelen deze aantrekkelijkheid met behulp van het oog. Men houdt ervan om steeds iets nieuws te ontdekken terwijl men zit, staat of loopt. Hierbij is het belangrijk dat er verschillende zichtlijnen zijn op het plein: dit is echter niet het geval. Het Hildegardiskerkplein is omsloten door bebouwing en dit is nogal 'saaie bebouwing': het zijn geen bijzondere gevels. Hierbij speelt het groen, water, kunst, verschillende planten, fontein en kleur een belangrijke rol voor de beleving van de gebruiker. Helaas is geen van genoemde aspecten te vinden op het plein. Deze aspecten zouden juist toegevoegd moeten worden aan het plein, om de beleving en de variatie op het plein te verbeteren. Tenslotte moet het plein afgeschermd zijn van het verkeer door middel van bebouwing en groen: dit is niet helemaal het geval. Het plein wordt grotendeels omringd door straten en daarna volgt er pas een ring met bebouwing. Hierdoor zijn er ook geen stille plekjes te vinden voor de gebruiker, om even tot rust te komen.

3.3.3 VERBLIJF

Het verblijf wordt bepaald door de locatie en het comfort waarover het plein beschikking heeft. De locatie moet prettig genoeg zijn om in je op te nemen, om langer te verblijven en om mensen te kijken. Dit is echter niet het geval op het Hildegardiskerkplein: gebruikers verblijven hier nauwelijks. Dit blijkt dan ook uit de observaties en gesprekken met verschillende bewoners. Het comfort op het plein is dan ook dermate slecht, doordat er geen zitelementen zijn te vinden op het plein. Daarnaast zijn er een beperkt aantal prullenbakken en verlichtingselementen, waardoor het verblijf op dit plein niet als prettig wordt ervaren. Verder hangt een prettig verblijf samen met andere praktische onderdelen, zoals een aantrekkelijk uitzicht: groen of architectuur. Dit is echter ook niet te vinden op het Hildegardiskerkplein, tenzij

de aandacht meer op de kerk wordt gericht en er meer groen wordt toegepast. Wat wel te vinden is op het Hildegardiskerkplein, is bezinning. Bij een prettig verblijf hoort bezinning, waarbij de zitelementen zouden toegepast kunnen worden in het zuiden en westen van het plein. Deze zitelementen moeten dan ook voorzien worden van rug- en armleuningen en moeten bestaan uit fijn materiaal. Zo zijn harde, betonnen en koude zitoppervlaktes vaak niet ideaal en zorgen deze niet voor een prettig verblijf.

3.3.4 VERPLAATSING

Met verplaatsing wordt de functionele verplaatsing bedoeld; zowel van A naar B op het plein zelf als van het plein naar een andere locatie. Tijdens de observaties is opgevallen dat het plein nogal vaak wordt gebruikt voor het verplaatsen van en naar een locatie. Deze verplaatsing gebeurt daarnaast niet op een recreatieve manier, maar juist op een noodzakelijke manier. Bij verplaatsing is het vooral belangrijk dat dit dan ook op een veilige manier gedaan kan worden. Zo is de verharding van het Hildegardiskerkplein niet veilig genoeg voor het verplaatsen: er zitten namelijk veel onregelmatigheden in. Daarnaast ligt het plein in een goed aaneengesloten woongebied, waardoor het veilig is om het plein te bereiken en straten over te steken. Daarentegen zijn er geen logische, snelle en comfortabele wandel- en fietsverbindingen rondom het plein te vinden, die ervoor zorgen dat het autogebruik rondom het plein af zal nemen. Daarnaast maken gebruikers dan ook alleen gebruik van het plein door middel van verplaatsing. Tenslotte ligt het plein in een gunstige loop- en zichtlijn vanaf de goedbereikbare Bergweg.

3.4 DOELGROEPSKEUZE HILDEGARDISKERKPLEIN

Het Hildegardiskerkplein ondervindt grote concurrentie van een ander plein in de buurt, namelijk het Duimdrop Johan Idaplein. Dit

plein ligt vlak achter het Hildegardiskerkplein en is ongeveer vier keer zo groot. Het Duimdrop Johan Idaplein heeft veel meer gebruikers en trekt ook een grote doelgroep aan, namelijk gezinnen met kinderen. Hierom zou het Hildegardiskerkplein juist in moeten zetten op een andere doelgroep, namelijk de ouderen. Doordat de ouderen uit de buurt niet veel hebben te zoeken op het Duimdrop Johan Idaplein, kan het Hildegardiskerkplein hier juist op inspelen. Daar komt bij dat er verschillende ouderenwoningen zijn gesitueerd naast en in de omgeving van het Hildegardiskerkplein. Deze doelgroepskeuze komt daarnaast ook zeer sterk naar voren in de conclusie en aanbevelingen vanuit de groenmonitor voor het Hildegardiskerkplein.

3.5 RICHTLIJNEN VOOR TOEPASSING OP HILDEGARDISKERKPLEIN

Voor het Hildegardiskerkplein zal er ook vanuit de uitgangspunten van Prettige Plekken een ontwerp gemaakt worden wat zal dienen als een adviserend toekomstbeeld voor de gemeten pleinen. Het boek Prettige Plekken werkt met vele richtlijnen die gebaseerd zijn op stedelijke parken en pleinen, voor het aanpakken van problemen die hier zouden kunnen spelen.

3.5.1 RICHTLIJN VOOR EEN (VISUEEL) GEVARIËERDE OMGEVING

Mede door het monitoronderzoek dat is uitgevoerd op het Hildegardiskerkplein, zijn wij erachter gekomen dat er op en aan het plein weinig (visuele) variatie aanwezig is. Op het plein zelf bevinden zich voornamelijk bomen en de aangrenzende bebouwing zorgt niet voor een variatie voor het oog. De aangrenzende functies van de bebouwing verschillen enigszins. Het plein grenst bijvoorbeeld aan een kerk en aan verscheidene woningen. Toch zou het voor dit plein een passende richtlijn zijn om een meer (visuele) gevarieerde omgeving te hebben.

3.5.2 RICHTLIJN TEGEN WIND

Doordat er rondom het Hildegardiskerkplein geen tot weinig beschutting is, kan de wind een grote stoorzender zijn voor de gebruikers van dit plein. Hier zijn wij door eigen ervaring achter gekomen. Verder weten wij dat schuilplekken op dit plein niet aanwezig zijn en dat de richtlijn tegen wind zeer bruikbaar is.

3.5.3 RICHTLIJN VOOR ONTMOETING

In het appartementencomplex ten zuiden van het Hildegardiskerkplein en op verschillende andere plekken om het plein heen, wonen veel ouderen/mensen op leeftijd. Zij hebben (meestal) baat bij het ontmoeten van (nieuwe) mensen. Momenteel is daar wel ruimte voor, maar weinig gelegenheid. Dit komt doordat er weinig beschutting is, weinig (visuele) variatie en geen zitplekken. Om deze redenen zou dit plein baat kunnen hebben bij de richtlijn voor ontmoeting.

3.5.4 RICHTLIJN VOOR BEWEEGVRIENDELIJKE VOETPADEN

Door de observaties kwamen wij erachter, dat er achter de kerk, ten noorden van het plein, een ander groot speel- en sportplein ligt. Het plein wordt vaak bezocht, waarbij het Hildegardiskerkplein als looproute wordt gebruikt. Het idee is om de looproute te ontwikkelen tot een beweegvriendelijk voetpad, om deze looproute in stand te houden. Door de verbetering bestaat de kans dat het Hildegardiskerkplein ook meer aanloop krijgt.

3.5.5 RICHTLIJN VOOR LOPEN VOOR OUDEREN

Zoals eerder is genoemd, zou het voor de plaatselijke ouderen positief zijn als zij elkaar op het plein kunnen ontmoeten. Naast ontmoeten kunnen zij ook behoefte hebben aan een kleine wandeling, of een blokje om. Voor deze mensen zou de richtlijn lopen voor ouderen van toepassing kunnen zijn.

Afbeelding 3.4: Visie voor Hildegardiskerkplein.

3.4.6 RICHTLIJN VOOR DE COMBINATIE FIETSEN EN LOPEN

Doordat het Hildegardiskerkplein voornamelijk gebruikt wordt als looproute naar het noordelijk gelegen speel- en sportplein, zou het, naast het plaatsen van beweegvriendelijke voetpaden, ook positief zijn als deze paden gecombineerd kunnen worden met fietspaden. Op deze manier kan er gezorgd worden voor een veilige doorsteek tussen deze pleinen, en komen er meer mensen op het plein. Om deze reden zou de richtlijn combinatie fietsen en lopen van toepassing kunnen zijn.

3.4.7 RICHTLIJN VOOR ZITGELEGENHEID

Zoals eerder is genoemd wonen er veel ouderen in de directe omgeving die dit plein goed zouden kunnen gebruiken als het verblijf wat meer op hen gebouwd zou kunnen zijn. Dit kan, en dit geldt natuurlijk niet alleen voor ouderen, door middel van zitgelegenheid. Zitgelegenheid zorgt ervoor dat alle mensen, mits deze van goede kwaliteit

en op de juiste manier geplaatst, langer op een plek willen verblijven. Daardoor zou de richtlijn voor zitgelegenheid van toepassing kunnen zijn.

3.4.8 RICHTLIJN VOOR GROEN OP PLEINEN

Tijdens de observatie op het plein zijn we te weten gekomen dat de inrichting van het plein voornamelijk bestaat uit enkele bomen. Toch heeft het plein een zeer versteend uiterlijk. Dit komt door de dikte van de stam en de grootte van de bomen. Verder is er ook geen groen op grondniveau. Denk hierbij aan gras, hagen en andere bos- en bloesoorten. Hierdoor mist het plein een groen uiterlijk wat voor een aangenaam verblijf kan zorgen. Om die reden kan de richtlijn voor groen op pleinen van toepassing zijn.

04.

ONTWERP HILDEGARDISKERKPLEIN

4.1 OUDEREN (DOELGROEP)

Uit de analyses van de huidige situatie van het Hildegardiskerkplein blijkt dat het plein samen met het Johan Idaplein concurreert. Het Johan Idaplein ligt vlak achter het Hildegardiskerkplein en is ongeveer vier keer zo groot. De hoofddoelgroep van het Johan Idaplein bestaat uit gezinnen met kinderen. Het Hildegardiskerkplein zou zich daarom moeten inzetten op een andere doelgroep, namelijk de ouderen. Omdat de ouderen geen activiteiten kunnen uitoefenen op het Johan Idaplein, kan het Hildegardiskerkplein hier juist op inspelen. Daarbij is er ten zuiden van het Hildegardiskerkplein een seniorenwoningcomplex te vinden. Het zou een mooie kans zijn als de plaatselijke ouderen op dit plein de mogelijkheid zouden krijgen tot verschillende ontmoetingen. Naast het ontmoeten liggen er ook veel kansen voor een kleine wandeling over het plein of om het plein heen. Tenslotte komt deze doelgroep sterk terug in de conclusies en aanbevelingen, die zijn gedaan vanuit de groenmonitor, voor het Hildegardiskerkplein.

4.2 GROEN: GRAS, BOMEN EN GEVELTUINEN (VARIATIE EN VERBLIJF)

Groen speelt een belangrijke rol in de beleving van het plein. Bij een aantrekkelijk plein hoort het groen op verschillende manieren terug te komen, zo ook in de gevels: aantrekkelijke gevels zijn een belangrijke randvoorwaarde bij een aantrekkelijk centrumplein. Uit de observaties van het Hildegardiskerkplein is gebleken dat het plein nauwelijks groen

bevat, wat voor variatie, minder hittestress, opvang van het regenwater, minder geluidsoverlast, minder CO₂ en een schonere lucht op het plein hoort te zorgen. Daarbij is er dus ook geen variatie in het groen zelf. Daarom is het belangrijk dat er meer groen wordt toegepast op het plein, om het verblijf hier aantrekkelijker te maken en de variatie te bevorderen. Groen is ook een goed middel om het stenige plein te verzachten en bevordert zowel de fysieke als mentale gezondheid van de mens. Daarnaast is een prettig verblijf mede afhankelijk van een aantrekkelijk uitzicht op het groen. Dit uitzicht is er jammer genoeg niet. Daarom wordt bijna de volledige ondergrond bezaaid met gras, zodat er hier geen onregelmatigheden meer te vinden zijn door de wortels van de bomen. Ook worden er nog meer bomen toegevoegd, om wat meer variatie en juist schaduw te creëren. Tenslotte is het belangrijk dat er ook nog groen wordt toegevoegd in de vorm van planten of geveltuinen, denk hierbij aan grote plantenbakken of gemeenschappelijke tuintjes voor de gevels van de gebouwen. Geveltuinen stralen vooral rust uit en zijn vaak onderdeel van de tuin van de bewoners. Hierdoor zal de waardering voor het groen nog hoger liggen. Deze ingrepen in het groen zorgen dan ook voor een goede variatie en draagt bij aan een prettiger verblijf, omdat mensen dan kunnen genieten van het groen. Daarom is het tenslotte belangrijk dat dit aanwezige groen goed te bereiken is door de gebruiker.

Figuur 5.1: Locatie en comfort versterken de verblijfskwaliteit.

4.3 JEU-DE-BOULES-BAAN (VARIATIE EN VERBLIJF)

Uit de enquêtes kwamen verschillende behoeftes en wensen naar voren, die nog niet voldoende onder de aandacht komen in de omgeving, volgens de ouderen. Zoals eerdergenoemd, is er nauwelijks variatie te vinden op het Hildegardiskerkplein. Het toevoegen van een ontspannende activiteit, kan ook zorgen voor meer variatie op het plein en draagt daarmee ook bij aan een prettig verblijf. Het introduceren van een Jeu-de-Boules-baan, sluit concreet aan bij de wensen en behoeften van de ouderen. Ook zorgt het tegelijkertijd voor meer binding: het creëert ontmoetingen tussen ouderen onderling en mogelijkheid tussen andere doelgroepen. Immers Jeu-de-Boules is er voor jong en oud. Tenslotte is de gekozen plaats voor de Jeu-de-Boules-baan ideaal, omdat de baan hierbij vooral in de schaduw ligt, dankzij de bomen en omliggende bebouwing. Deze schaduw is belangrijk voor de ouderen, zodat zij niet tegen de zon in hoeven te kijken tijdens het gooien van de jeu-de-boulesballen. Daarnaast kunnen de ouderen vanuit het seniorencomplex dan ook neerkijken op de jeu-de-boules-baan, zodat zij ook wat levendigheid en variatie ervaren vanuit de omgeving.

4.4 ZITELEMENTEN (VERBLIJF)

Met kennis van de enquêtes en observaties van het plein, is het verblijf op het plein verreweg van optimaal. Dat blijkt uit de mate van comfort. Dat tegelijkertijd een mooie

kans is, waar de nodige aandacht besteed kan worden, om het comfort uiteindelijk van meer waarde, betekenis en uitstraling te voorzien. Dit is dan ook nodig om het verblijf hier dan ook prettiger te maken en te voldoen aan de randvoorwaarden van een aantrekkelijk centrumplein. Zo kunnen er verschillende bankjes worden geplaatst op het plein, zowel in de zon als in de schaduw, zodat men kan wisselen en kiezen. Daarbij is het belangrijk dat de bankjes een goede mate van comfort kunnen bieden, vooral voor de ouderen. Zo zullen de bankjes uit hout bestaan in plaats van uit koud beton en zullen er arm- en rugleuning toegepast worden op de bankjes. Zodat het verblijf op de bankjes een hoge kwaliteit zal hebben en langer zal duren. De rugleuning geeft ook een veiliger gevoel, zodat men niet zomaar in de rug aangevallen kan worden. De bankjes zijn voor de Hildegardiskerk in een open vierkant geplaatst, zodat de sociale interactie hier bevordert kan worden. Ouderen hebben behoefte aan het ontmoeten van nieuwe mensen, wat juist gestimuleerd wordt door centrumpleinen. Daarnaast kan men vanaf de bankjes de unieke zichtlijnen ervaren en genieten van de visuele variatie aan bloemen, groen en kunst in combinatie met water. Er zijn ook bankjes bij de jeu-de-boules-baan en naast het looppad te vinden, voor extra variatie: kan men kiezen waar hij of zij wilt gaan zitten.

4.5 WANDEL- EN FIETSVERBINDING (VERPLAATSING EN VEILIGHEID)

Uit de observaties viel op dat de gebruikers het plein uitsluitend gebruiken op een

Afbeelding 5.2: Ontwerp Hildegardiskerkplein.

noodzakelijke manier, namelijk voor verplaatsing. Men verplaatst zich over het plein, langs de Hildegardiskerk heen, om naar het Johan Idaplein, de Bergweg naar verschillende voorzieningen of hun woning

te kunnen gaan. Hier ontstaat dus een olifantenpaadje, dat net zo goed verhard kan worden, aangezien men deze sluiproute altijd zal blijven gebruiken. Daarom is ervoor gekozen om in te zetten op een snelle en

comfortabele wandelverbinding over het plein heen. Deze verbinding biedt veel veiligheid en deze kan nog beter worden als de fietsers worden verboden op dit voetpad, door de stoepanden ook wat te

verhogen. De sociale veiligheid op deze route kan bevorderd worden door het toevoegen van verlichtingselementen, zodat het plein overzichtelijk blijft. Hierbij wordt het plein ook beter bereikbaar en zal het aantrekkelijker worden voor de gebruiker. Het is ook belangrijk dat men snel van het plein af kan lopen bij onveilige situaties: daarom moeten er voldoende entrees aanwezig zijn. Daarnaast is de huidige ondergrond van dit plein nogal onregelmatig en hobbelig. Dit is nogal onveilig. Daarom wordt er gekozen voor een nieuwe ondergrond. Deze ondergrond zal van rubber gemaakt worden, in de vorm van een kronkelend wandelpad. Op deze manier wordt er meer veiligheid geboden voor de ouderen tijdens het te voet verplaatsen. Zo komen ouderen niet hard op de grond terecht, als zij ten val zouden komen, omdat het rubber mee veert en hierdoor erg comfortabel is. Tenslotte bevat deze rubberen ondergrond een anti-slipfunctie, wat erg optimaal is op het gebied van de veiligheid.

4.6 BLOEMEN (VERBLIJF EN VARIATIE)

Uit de analyse van de huidige situatie viel op dat er weinig groen, bloemen, kleuren en geuren aanwezig zijn op het plein. Al deze aspecten zorgen juist voor een goede variatie, dat momenteel dus niet op het plein aanwezig is. Daarom is het belangrijk om dit toe te voegen, zodat er meer variatie en rust plaats zal vinden. Dit wordt gedaan in de vorm van een bloemenbak, wat zorgt voor een groene uitstraling met veel geur en kleur. De bewoners kunnen bijvoorbeeld gezamenlijk de bloemen planten in deze bak. Om optimaal te kunnen genieten van deze variatie, wordt deze bloemenbak aan de entree bij de zitelementen geplaatst, zodat dit op zal vallen en ouderen tijdens het rustig zitten en socializen, een vrolijk, geurig en kleurrijk gevoel meekrijgen. Dit zal dan ook weer positieve gevolgen hebben op de verblijfsduur: Het verblijf op het plein wordt langer en nóg prettiger.

4.7 KUNST: STANDBEELD (VARIATIE)

Zoalseerderangegeven, is er bij nageenvisuele variatie te vinden op het Hildegardiskerkplein. Naast het toevoegen van groen en bloemen, kan het toevoegen van kunst in de vorm van bijvoorbeeld een standbeeld ook zorgen voor meer variatie op het plein. Hierbij is het belangrijk dat het kunstobject dan ook toegankelijk wordt gemaakt voor de gebruiker. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door bankjes om het kunstobject heen te plaatsen, zodat men zittend hiervan kan genieten. Dit stimuleert dan ook de sociaal duurzame samenleving, omdat kunst als een verbindende schakel kan worden gezien tussen factoren die van grote waarde kunnen zijn. Daarnaast kan kunst ook een grote betekenis hebben in de openbare ruimte. Kunst kan waarde leveren aan de kwaliteit en identiteit en daarmee ook aan een aantrekkelijker en gevarieerde openbare ruimte. Om de kunst in deze openbare ruimte een grote betekenis te geven, kan het worden gekoppeld aan de Hildegardiskerk. De mystiek van het verleden kan worden vormgegeven en verbeeld in het hedendaagse. De Sint-Hildegardiskerk die op het plein te vinden is, is tussen 1890 en 1892 gebouwd in de neogotische stijl. De kerk is vernoemd naar Hildegard von Bingen. Het meest overstijgende in haar werken, is het afleiden van de benadering vanuit wetenschappelijke inzichten. Daarbij maakte ze gebruik van de Griekse kosmologie, onderverdeeld in de volgende vier elementen: vuur, lucht, water en aarde. Om enkele inzichten (van destijds) te verweven in een standbeeld (het heden) op het plein, kan het element 'water' hier een vloeiende en dynamische rol in spelen, omdat water ook belangrijk is voor het creëren van meer variatie.

4.8 ZICHTLIJNEN (VARIATIE EN VERBLIJF)

Men bevindt zich graag in een aantrekkelijke omgeving. De bezoeker en gebruiker van de openbare ruimte beoordelen deze kwaliteit dan ook met behulp van het oog. Men houdt ervan om steeds iets nieuws te ontdekken

terwijl men zit, staat of loopt. Hierbij is het belangrijk dat er verschillende zichtlijnen zijn op het plein: dit is echter niet het geval. Het Hildegardiskerkplein is omsloten door bebouwing en dit is nogal 'saaie bebouwing': er zijn geen bijzondere gevels. Hierdoor is er ook geen variatie op het plein. Omdat de zichtlijnen op het plein gericht zijn op 'saaie gevels', is het verblijf op het plein onaantrekkelijk. Door ervoor te zorgen dat de zitelementen op iets uitkijken, kunnen er verschillende zichtlijnen worden gecreëerd, waardoor het verblijf prettiger zal worden. Bij een zichtlijn gaat het vooral om visuele variatie. Zo kan men vanaf de Bergweg het plein, standbeeld en bloemenbak al goed zien en kan men vanaf de zitelementen voor de kerk, de Bergweg weer goed zien. Daarbij is het belangrijk dat de zitelementen uitkijken op iets wat varieert, zoals een standbeeld, jeu-de-boules-baan of kleurrijke bloembak, zodat er meer variatie ontstaat en het verblijf hiermee prettiger wordt gemaakt.

4.9 AFSCHERMING VAN VERKEER DOOR HEG (VEILIGHEID EN VARIATIE)

Momenteel is er geen afscherming van het verkeer te vinden op het plein: in de meeste gevallen is dit nogal onveilig. Door groen toe te passen als afscheiding, in de vorm van bijvoorbeeld een heg, wordt het plein automatisch veiliger ervaren. Op deze manier zal het plein beter worden beschermd, wat het plein dan ook aantrekkelijker zal maken. Zo zijn er ook verschillende randvoorwaarden voor het creëren van een goede verblijfskwaliteit op een centrumplein. Hierbij moet er gezorgd worden voor de afwezigheid van het verkeer, de beslotenheid van het plein en de bescherming tegen windhinder. Zo is er enorm veel windhinder op het Hildegardiskerkplein, doordat er weinig tot geen beschutting aanwezig is. Daarom is het belangrijk dat er bomen en een heg worden toegevoegd, die meer beschutting zullen bieden tegen de wind. Daarnaast is het plein omringd door een

Afbeelding 5.3: Referentiebeelden Hildegardiskerkplein.

klinkerstraat. Auto's zorgen hier voor geluidsoverlast, stankoverlast en worden visueel onaantrekkelijk ervaren door de gebruikers van het plein. Daarom is het goed om het plein af te scheiden van de straat door middel van een groene heg. Daarbij werkt groen goed tegen geluidsoverlast en zal er meer variatie ontstaan binnen het groen op het plein.

4.10 VERLICHTING (VEILIGHEID)

Op het gebied van sociale veiligheid, kan de veiligheid nog wat worden aangescherpt. Verlichtingselementen zijn in een beperkte mate te vinden op het Hildegardiskerkplein. Bezoekers van het plein zullen zich, daardoor snel onveilig voelen. Dit is vooral het geval in de "late middag" en tijdens de avonduren. Door het gebruik van LED-verlichting, wordt er minder energie verbruikt en zorgt dit

tevens voor lagere kosten. Ten behoeve van de eventuele aanwezige dieren, mag de verlichting los van de looproute, een laag niveau hebben. Daarnaast zorgt het plaatsen van een wegdekreflectie voor een evenwijdige verdeling van het licht op het plein, waardoor de gebruiker zich veiliger zal voelen. Men voelt zich namelijk al snel veilig in een verlichte omgeving.

4.11 AFVALBAKKEN (VERBLIJF)

Uit de huidige analyse van het Hildegardiskerkplein is opgevallen dat er geen afvalbakken op het plein staan. Waardoor het afval op het plein wordt achtergelaten en er veel zwerfvuil aanwezig is. Als gevolg hiervan oogt het plein nogal rommelig. Waardoor het minder aantrekkelijker wordt om er te verblijven. Daarom moeten vuilnisbakken op het plein worden geplaatst, zodat het

zwerfafval uit het straatbeeld verdwijnt. Om te voorkomen dat prachtige ontwerpen in verval raken, moet er ook gekozen worden voor een intensieve aanpak in het beheer. Daarbij kan worden gedacht aan een goed ingerichte afvalinzameling, zodat het plein aantrekkelijk en schoon zal blijven. Het verblijf en de verblijfsduur zal hiermee ten goede komen.

4.12 AANSLUITING OP DE OMGEVING (VERBLIJF, VERPLAATSING, VARIATIE EN VEILIGHEID)

Uit de analyses van de bestaande situatie binnen de omgeving, zijn er verschillende aanscherppunten gevonden, waarbij er aansluiting kan worden gezocht met het ontwerp voor het Hildegardiskerkplein. Zo is de verkeersveiligheid belangrijk in de omgeving, omdat kinderen op straat spelen en dit moet op een veilige manier gedaan kunnen worden. Daarbij kunnen kinderen door goede verkeersveiligheid een veilige oversteek maken. Door het Hildegardiskerkplein ook verkeersveiliger te maken, door voetpaden toe te voegen, waarbij de fietser wordt verboden, draagt het bij aan betere verkeersveiligheid in de omgeving. Daarnaast is de sociale veiligheid in de omgeving ook van belang, zodat men zich zowel overdag als in de avond veilig kan voelen. Door meer verlichting toe te passen op het Hildegardiskerkplein, zal het bijdragen aan een sociaal veiligere omgeving.

De variatie binnen de omgeving is ook belangrijk: daarom is het goed als er variatie aan pleinen en doelgroepen te vinden is binnen de omgeving. Zo is het Johan Idaplein vooral gericht op gezinnen met kinderen en kan het Hildegardiskerkplein zich juist meer richten op de ouderen in de omgeving.

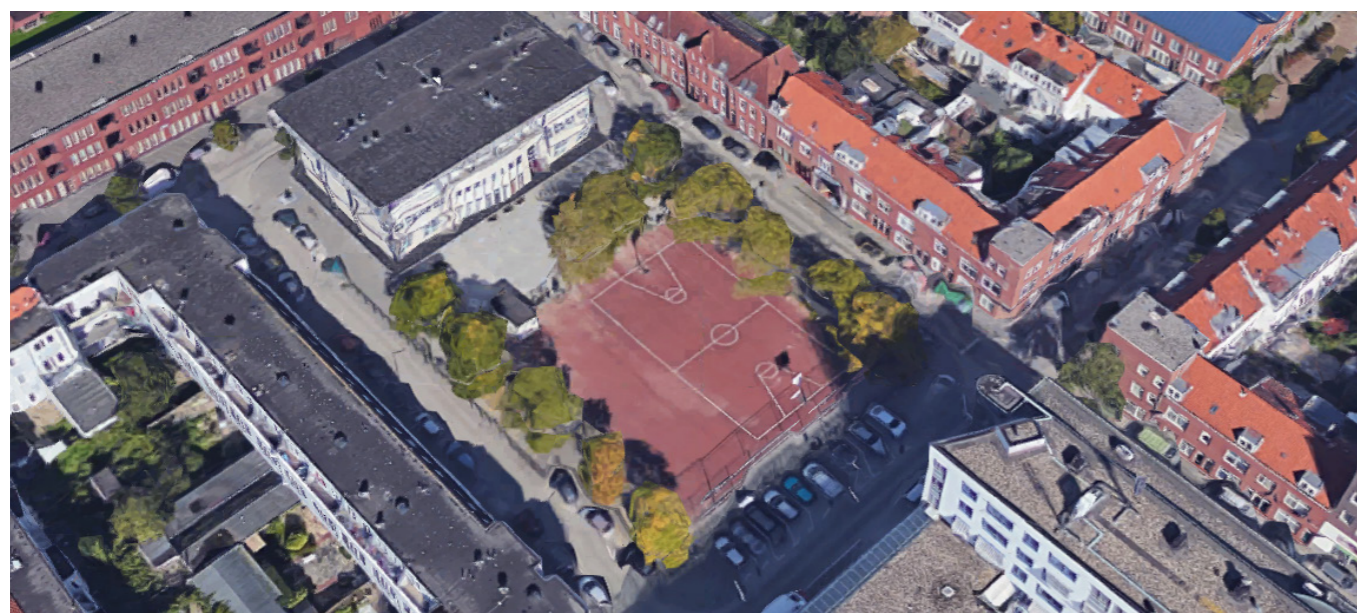
Het verblijf in de gehele omgeving is nog niet optimaal, doordat het zwerfvuil hier een probleem is. Daarom moet er meer aandacht besteed worden aan het zwerfafval en het schoonhouden van alle

pleinen en straten. Het plaatsen van genoeg afvalbakken op het Hildegardiskerkplein, geeft meer gelegenheid om afval weg te kunnen gooien en hiermee zwerfvuil te voorkomen. Zo kan het Hildegardiskerkplein bijdragen aan een schonere omgeving. Daarbij is het comfort ook een belangrijk punt. Comfort draagt bij aan een fijn verblijf. Het comfort in de omgeving kan nog beter worden gemaakt door verschillende zitelementen en vergroeningselementen toe te voegen. Dit kan ook worden gedaan op het Hildegardiskerkplein, zodat het plein een goede bijdrage levert aan het comfort van de gehele omgeving. Hierdoor zal de omgeving aantrekkelijker worden en zullen er meer bezoekers en gebruikers te vinden zijn op het plein en in de omgeving zelf. Hier kan op ingespeeld worden door bijvoorbeeld evenementen plaats te laten vinden op het plein. Zo kan het plein aansluiting vinden bij andere evenementen die in de omgeving plaatsvinden. Hierdoor zal de omgeving en het Oude Noorden zelf bekend gaan staan om zijn evenementen. Om nog verder in te gaan op de vergroening van het Hildegardiskerkplein, zal dit ook bijdragen aan een groenere omgeving en dus een groener Oude Noorden. Hierdoor zal het Oude Noorden niet meer bij de meest versteende wijken van Rotterdam horen en zal de kwaliteit van de leefomgeving in deze wijk dus ook gaan stijgen.

Tenslotte is het belangrijk om de verplaatsing binnen de omgeving nog meer te stimuleren. Dit kan gedaan worden door meer logische en snelle wandelverbindingen door de gehele omgeving toe te voegen, zodat men optimaal kan genieten van de omgeving en deze juist nog beter kan verkennen. Het Hildegardiskerkplein zal hier een bijdrage aan leveren, omdat het plein deel zal uitmaken van een wandelverbinding. Een goede verplaatsing stimuleert dan ook de gezondheid van de gebruikers, bewoners en bezoekers.

05.

ANALYSE GROENEWEGPLEIN

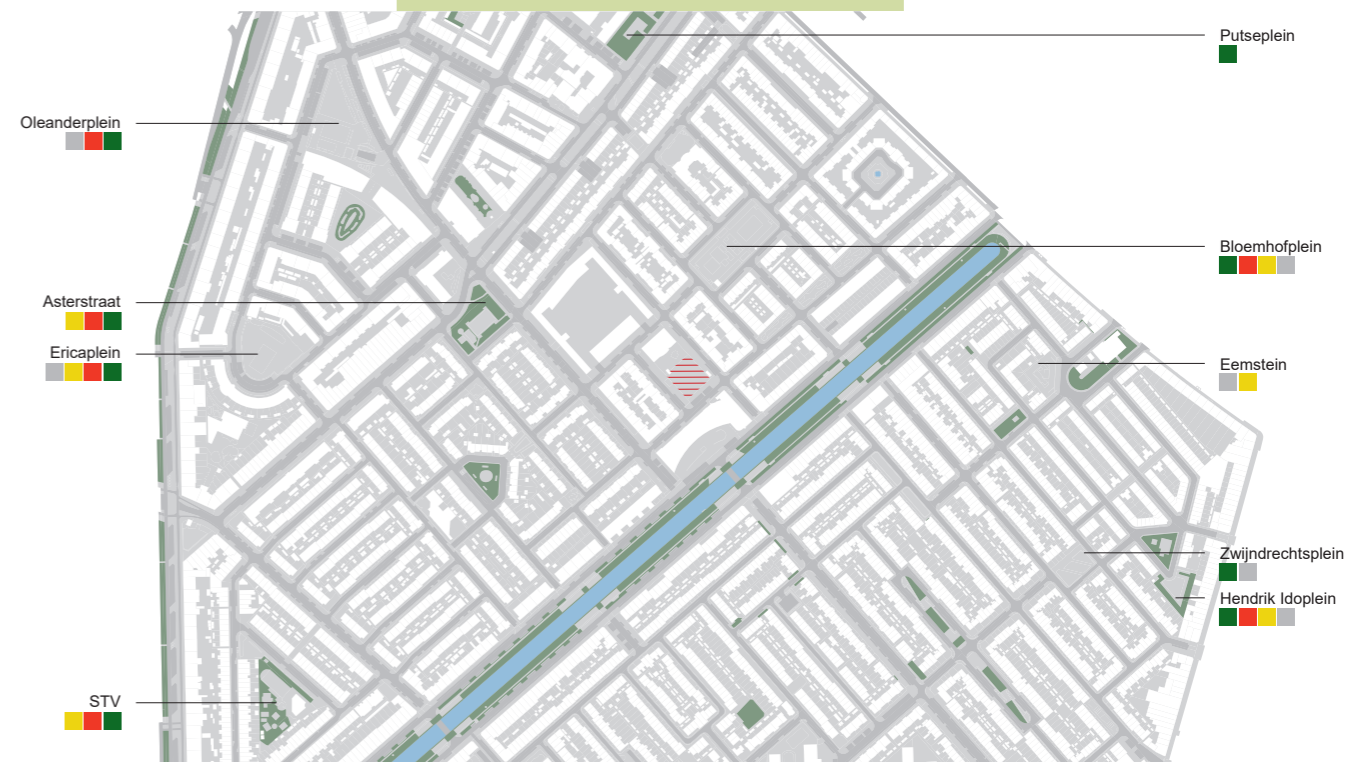

Afbeelding 4.1: Het Groenewegplein van bovenaf gezien. Opmerking. Overgenomen van Google Maps.

5.1 OVERZICHT PLEINEN

In de Bloemhof zijn er veel verschillende pleinen te vinden, naast het Groenewegplein. Op de kaart zijn alle pleinen aangegeven met elk een aparte functie. In het Noorden van de Bloemhof ligt het Putseplein, waarbij het plein vooral gericht is op begroeiing in de vorm van bomen, gras, hagen en verschillende struiken. Iets lager is het Oleanderplein te vinden, wat vooral versteend is met wat begroeiing en er wordt hier vooral gericht op sport, in de vorm van een sportveld of sporttoestellen. Nog een stukje lager is het Bloemhofplein te vinden, wat ook nogal versteend is met hier en daar wat

begroeiing. Daarbij wordt er vooral gericht op sport en spelen, aangezien er sport- en speeltoestellen aanwezig zijn. Vervolgens komt de Asterstraat, waar er begroeiing is toegepast en waar de nadruk vooral op het sporten en spelen ligt. Dit wordt gevolgd door het Ericaplein, dat nogal versteend is met wat begroeiing en waarbij de nadruk ook op het sporten en spelen ligt. Aan de andere kant is er de Eemstein, dat nogal versteend is en de nadruk legt op het spelen, aangezien er speeltoestellen te vinden zijn. Een stukje omlaag is het Zwijndrechtsplein te vinden, dat versteend is met hier en daar wat begroeiing. Hier net onder ligt het

Afbeelding 4.2: Andere pleinen in de buurt van het Groenewegplein gelegen in de wijk Bloemhof

Hendrik Idoplein, dat ook nogal versteend is met hier en daar wat begroeiing, maar er vooral ook de nadruk wordt gelegd op het spelen en sporten. Aan de andere kant is er nog de Speeltuinvereniging NHVO te vinden, wat vooral groen is door de begroeiing en uiteraard gericht is op het sporten en spelen. Daarnaast is er nog een Speeltuin te vinden, namelijk de Driehoek. Deze is nogal versteend, met hier en daar wat begroeiing, maar ook hier ligt de nadruk natuurlijk op het spelen en sporten. Tenslotte is er nog de Narcissenstraat, die versteend is, maar ook wat begroeiing bevat. Tevens wordt er vooral gericht op het sporten. Hieruit blijkt dus vooral dat er veel gericht wordt op het sporten en spelen, wat meer doelt op de jongere kinderen uit de wijk. Daarom is het goed om het Groenewegplein zich te laten onderscheiden van het gros van de pleinen, door juist in te zetten op de volwassene, in plaats van op de jongere kinderen. Dit komt de variatie binnen de pleinen dan ook ten goede.

5.2 HUIDIGE SITUATIE BLOEMHOF OP BASIS VAN VEILIGHEID, VARIATIE, VERBLIJF EN VERPLAATSING

5.2.1 VEILIGHEID

Wanneer er wordt gekeken naar het wijkprofiel van de Bloemhof uit 2018, valt het al snel op hoe onveilig de bewoners zich voelen in hun buurt. Dit terwijl de feitelijke gegevens voor diefstal, geweld en inbraak nog aan de 'veilige' kant zitten. Wel is er in de buurt veel sprake van vandalisme en overlast.

Een buurt kan feitelijk veilig zijn, maar zolang de bewoners en bezoekers zich niet veilig voelen moet er iets veranderen. Het Groenewegplein kan hierbij een rol spelen.

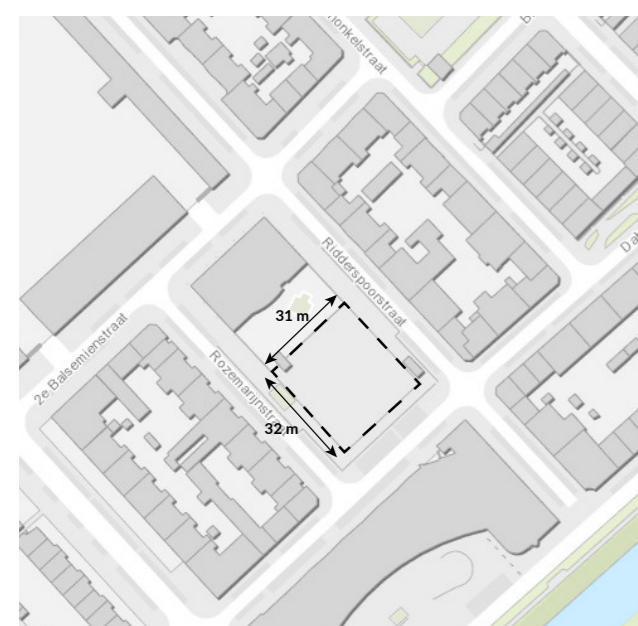
Langs vrijwel alle wegen in de buurt staan auto's geparkeerd. Dit is een gevaar voor kinderen die niet goed opletten en willen oversteken. Zij kunnen opeens achter een geparkeerde auto vandaan komen.

5.2.2 VARIATIE

Vlak achter het Groenewegplein is het grotere Bloemhofplein te vinden. Dit plein richt zich hoofdzakelijk op dezelfde doelgroep(en). Er zijn meerdere speeltoestellen te vinden (meerengrotered dan op het Groenewegplein) en een voetbalveld. Dit plein is dus een directe concurrent. Tijdens het opstellen van het stedenbouwkundige plan, zal rekening gehouden moeten worden met een eigen identiteit van het Groenewegplein.

Het plein bevindt zich aan de achterkant van een klein winkelcentrum. Aan de voorkant hiervan is er ook een pleintje aanwezig. Dit plein is vooral een stenenvlakte met hier en daar een zitgelegenheid. Het plein heeft wel een duidelijke doelgroep en dat is het winkelende publiek.

Voor een ander plein zal wat verder gezocht moeten worden naar het Ericaplein. Ook hier zijn weer speeltoestellen en een, ditmaal multifunctioneel, sportveld te vinden. Dit is dus weer gericht op (jonge) kinderen.

Afbeelding 4.3: Afmetingen van het Groenewegplein.

5.2.3 VERBLIJF

Zoals net benoemd is er een plein te vinden aan de voorkant van de winkels. Hier zijn slechts een aantal zitgelegenheden te vinden. Deze bestaan wel vooral uit betonnen zitranden zonder leuningen. Om het verblijf prettiger te maken staan er een aantal bomen en hangen er wat baskets voor wat kleur en fleur. Verder kent het plein naast fietsenrekken en een prullenbak geen voorzieningen.

De openbare ruimte rond de winkels is dus verre van optimaal voor het winkelend publiek. Dit vormt een kans voor het Groenewegplein om betrokken te worden bij het creëren van een ruimte waar het winkelend publiek kan samenkomen.

5.2.4 VERPLAATSING

Het plein bevindt zich in een 30 km-zone. Veel straten zijn ook éénrichting en bestaan uit klinkers, wat niet uitnodigt tot te hard rijden. Wel zijn er hier en daar wat bredere asfaltwegen, waar automobilisten gemakkelijk wat meer gas kunnen geven. Dit kan een gevaar vormen voor overstekende kinderen.

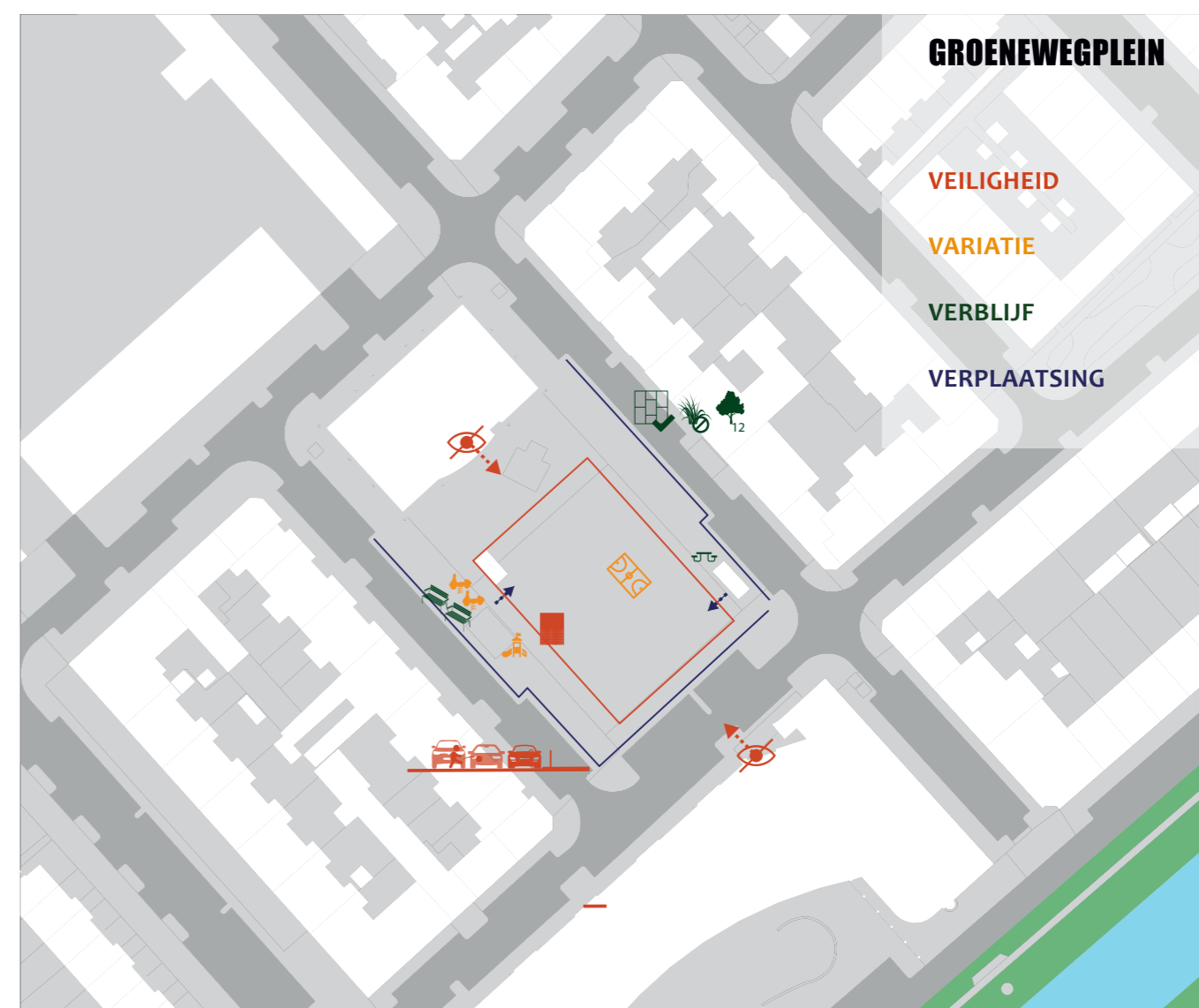
De stoepen in de omgeving zijn voldoende breed en obstakelvrij. Daarnaast zijn er geen losse fietspaden. Er zal gefietst moeten worden op de weg.

De buurt is redelijk 'recht toe recht aan' opgezet, zonder gekke bloemkoolstructuren, waardoor het gemakkelijk is het plein te vinden zonder verdwaald te raken.

5.3 HUIDIGE SITUATIE GROENEWEGPLEIN OP BASIS VAN VEILIGHEID, VARIATIE, VERBLIJF EN VERPLAATSING

5.3.1 VEILIGHEID

Uit de groenmonitor, die uitgevoerd is in 2018, is gebleken dat de criminaliteit groot is in de Bloemhof. Daarnaast voelt een deel van de bezoekers zich niet veilig op en rond het plein. Eén van de redenen hiervan zouden de plintfuncties kunnen zijn. Het

Afbeelding 4.4: Sterkes en Zwaktes analyse toegepast op de vier V's.

plein wordt aan twee kanten omsloten door woningen. Aan de andere kant staat een basisschool met een omheind schoolplein. Deze is uiteraard alleen maar doordeweeks en overdag bezet. Aan de vierde zijde is de achterkant van een winkelcentrum te vinden. Er zijn dus weinig ogen op het plein gericht.

Ook helpt de inrichting van het plein niet mee aan het veiligheidsgevoel. Een groot deel van het plein bestaat uit hoge grijze, metalen, hekken. Een deel van de inrichting is ook niet 'hufferproof'. Niet alles is stevig en sommige dingen zijn graffitigevoelig.

Tot slot is het voor de kinderen, die voornamelijk gebruik maken van het plein, niet geheel veilig om het plein te bereiken. Om het Groenewegplein te bereiken zal er eerst een weg overgestoken moeten worden. Langs deze weg staan auto's geparkeerd, waardoor automobilisten de kinderen wellicht niet zien aankomen. (Bissesar, M.M., Janse, D., El Khalek, A., Tanis, M., Ursem, C.S., Te Woerd, S.H.J., 2018)

5.3.2 VARIATIE

Het Groenewegplein kent weinig variatie. Er is voor de kleinste kinderen twee keer een wipkip en een kleine glijbaan te vinden.

Daarnaast is er een basketbalveld voor een wat oudere doelgroep. Dit veld heeft een harde ondergrond met nog een grote strook ernaast, wat wel ruimte biedt voor andere activiteiten.

Het plein heeft met deze inrichtingselementen dan ook een jonge, actieve, doelgroep. Er is geen ruimte voor een variatie aan doelgroepen.

5.3.3 VERBLIJF

De verblijfskwaliteit van het gebied is laag. Naast een aantal bomen en een klein stukje kunstgras is het erg stenig, kaal en 'koud'. De jongste doelgroep zal zich waarschijnlijk prima kunnen vermaken, maar oudere bezoekers zullen zich niet geroepen voelen om op het plein te verblijven. Wel is er het basketbalveld, alleen wordt er in Nederland niet veel gebasketbald. Dat komt de verblijfskwaliteit ook niet ten goede.

Er zijn drie zitgelegenheden. Eén is gemaakt van koud beton, zonder leuningen, wat het gebruik niet stimuleert. De twee anderen zijn houten bankjes met rug- en armleuningen. Deze zijn zeer geschikt voor bijvoorbeeld opa's en oma's die op hun kinderen wachten die uit school komen.

Kleine spelende kinderen lijken hiermee dan ook de voornaamste reden voor verblijf. Andere doelgroepen zullen zich waarschijnlijk op andere pleinen meer thuis voelen.

5.3.4 VERPLAATSING

De verplaatsing is met de huidige inrichting niet optimaal. Het plein is vrijwel volledig omsloten met hekken met slechts een aantal openingen. Midden op het plein staat het sportveld dat volledig omsloten wordt door een hoog hek met slechts twee ingangen. Met twee extra ingangen zal het voor bezoekers makkelijker zijn het plein te doorkruisen.

Deze hekken komen de verplaatsing van het plein niet ten goede en zullen het gebruik

van het plein ook niet bevorderen.

5.4 DOELGROEPENANALYSE GROENEWEGPLEIN

5.4.1 DOELGROEPEN IN BLOEMHOF

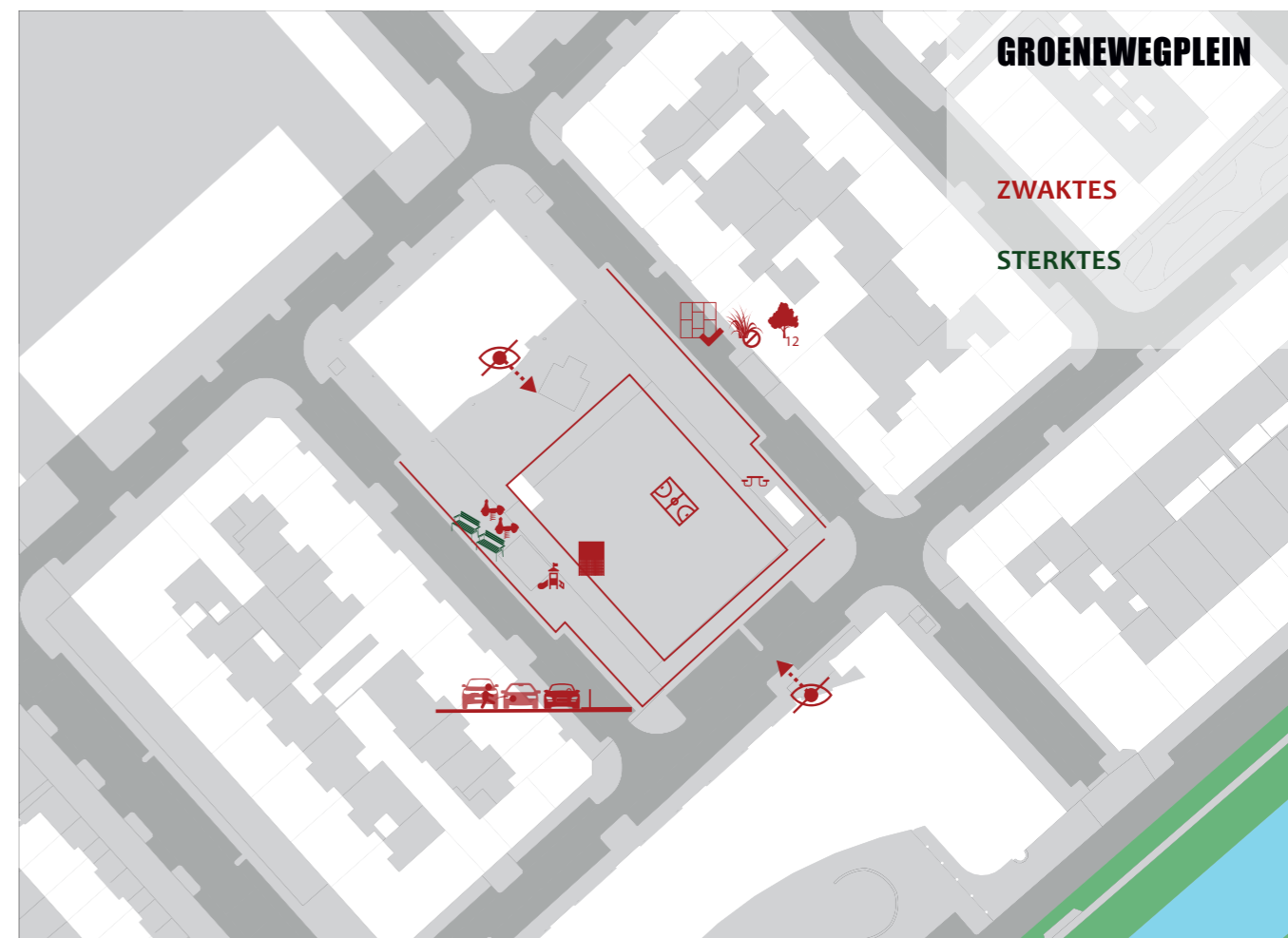
Voor dit onderzoek wordt de hele buurt Bloemhof gebruikt als houvast en is er een verdeling gemaakt in de volgende leeftijdsgroepen: 0 – 14, 15 – 24, 25 – 45, 46 – 65, 65 +. De Bloemhof heeft in totaal 13.715 inwoners, waarvan 7.050 mannen en 6.660 vrouwen. Per leeftijdsgroep wordt er een percentage en een concreet getal genoemd. (Oozo, 2017)

Leeftijdsgroep	Percentage	aantal inwoners
0 – 14 jaar	18, 8%	2578,42
15 – 24 jaar	15, 8%	2166,97
25 – 45 jaar	31, 4%	4306,51
46 – 65 jaar	24, 0%	3291,6
65 en ouder	10, 0%	1371,5

Uit deze gegevens blijkt dat de leeftijdsgroep 25 – 45 het meest vertegenwoordigd is. Verder is er een stijging te zien in jonge kinderen ten opzichte van de oudere kinderen/jongvolwassenen.

5.4.2 AANBEVELINGEN GROENEWEGPLEIN (GROENMONITOR)

In de aanbevelingen (conclusie) van de groenmonitor staat beschreven dat de leeftijdsgroep die het Groenewegplein voornamelijk gebruikt, kinderen zijn met een leeftijd van 6 – 15. Dit betekent dat er voor zowel jonge kinderen, als jongeren in de puberteit, speel- en speelvoorzieningen moeten komen. De jongere kinderen hebben tijdens het spelen nog toezicht nodig van leraren en ouders/verzorgers, wat betekent dat zitgelegenheid voor hen van belang is. Verder staat er beschreven dat de problematiek voornamelijk bij (sociale) veiligheid en educatie ligt. De (sociale) veiligheid kan al bevorderd worden door toezichthouders in te schakelen. Denk

Afbeelding 4.5: Sterktes en Zwaktes analyse toegepast op de vier V's.

hierbij aan leraren, ouders/verzorgers en behulpzame buurtbewoners. De educatie van de mensen kan aangepakt worden door leerzame activiteiten op het plein te organiseren of te verwerken in de sport- en speelvoorzieningen. Doordat vooral kinderen en jongeren van het plein gebruik maken kan dit voor de toekomstige generatie een positieve werking hebben op hun educatieniveau. Bron: Conclusie & aanbeveling Groenewegplein (groenmonitor)

5.4.3 HUIDIGE INVULLING

De invulling van het plein is gedeeltelijk gericht op oudere kinderen en jongvolwassenen (basketbalplein) en gedeeltelijk op jongere kinderen (speeltoestellen). Verder staan er enkele zitgelegenheden voor eventuele

toezichthouders of mensen die elkaar willen ontmoeten.

5.5 RICHTLIJNEN VOOR TOEPASSING OP GROENEWEGPLEIN

Voor de pleinen van de nulmeting, waaronder Groenewegplein, zal er vanuit de uitgangspunten van Prettige Plekken een ontwerp gemaakt worden wat zal dienen als een adviserend toekomstbeeld voor de gemeten pleinen. Het boek Prettige Plekken werkt met vele richtlijnen die gebaseerd zijn op stedelijke parken en pleinen, voor het aanpakken van problemen die hier zouden kunnen spelen. Voor het Groenewegplein zijn dat voornamelijk problemen op het gebied van (sociale) veiligheid en verplaatsing in de omgeving.

5.5.1 RICHTLIJN VOOR VEILIGE WONINGEN EN DIRECTE WOONOMGEVING

Uit de resultaten van de afgehouden enquêtes bij het Groenewegplein, kwam eruit dat mensen zich zowel overdag als na zonsondergang niet heel erg veilig voelen op en rondom dit plein. Dit heeft betrekking op de directe woonomgeving, aangezien dit de voornaamste functies rondom het Groenewegplein zijn. Om deze reden kan de richtlijn voor veilige woningen en directe woonomgeving van toepassing kunnen zijn voor het Groenewegplein.

5.5.2 RICHTLIJN VOOR ONTMOETING

Doordat de voornaamste functie om het Groenewegplein woningen zijn (en een basisschool), zou het een zeer positief effect voor de sociale veiligheid van de buurt kunnen zijn als mensen het een fijn verblijf vinden op dit plein waardoor mensen elkaar kunnen ontmoeten. Hierdoor kan de richtlijn voor ontmoeting van toepassing zijn op het Groenewegplein.

5.5.3 RICHTLIJN VOOR MULTIFUNCTIONELE SPORTVELDJES

Op dit moment is het sportgedeelte van het Groenewegplein ingedeeld als basketbalplein. Toch staat er in het boek 'Prettige plekken' beschreven dat een plein dat is ingedeeld als voetbalveld of plein, of in ieder geval met doeltjes, het meest gebruikt wordt. (Kuitert & Maas, 2017) Om deze reden zou een multifunctioneel sportveld- of plein veel meer van toepassing zijn.

5.5.4 RICHTLIJN VOOR MOGELIJKHEDEN VOOR VEILIG BUITENSPELEN PER LEEFTIJDGROEP

Tijdens de observaties hebben wij ondervonden dat er voor jongere leeftijdsgroepen een aantal speeltoestellen op het Groenewegplein staan, en voor de oudere leeftijdsgroep een basketbalplein is. Voor bijvoorbeeld ouderen en/of ouders/verzorgers zijn er weinig zitgelegenheden. Daarnaast

worden zowel de speeltoestellen als het basketplein bijna niet gebruikt (ondanks het mooie weer tijdens de observaties). Vanwege deze redenen zal de richtlijn voor mogelijkheden voor veilig buitenspelen per leeftijdsgroep van toepassing zijn, omdat het onveiligheidsgevoel een rol kan spelen in deze situatie.

5.4.5 RICHTLIJN VOOR GEVARIEERDE SPORT- EN SPEELPLEKKEN

Zoals eerder genoemd is de indeling van het Groenewegplein redelijk karig, wat resulteert in slecht gebruik van het plein. Om dit te verbeteren zou het positief werken ten opzichte van het verblijf, als er gevarieerde sport- en speelplekken op het plein geplaatst zouden worden. Denk hierbij aan speeltoestellen voor alle leeftijden, en meerdere soorten sportvelden in één.

5.5.6 RICHTLIJN VOOR VEILIGE SPORT- EN SPEELPLEKKEN

Om de sociale veiligheid te verbeteren, zou het een goed begin zijn om allereerst te werken aan veilige sport- en speelplekken op het Groenewegplein. Dit betekent bijvoorbeeld dat alle toestellen en sportplekken netjes zijn afgewerkt en afgeschermd van buitenaf (maar niet als een kooi). Verder is het verstandig om speeltoestellen te voorzien van zitgelegenheid, prullenbakken, etc. Tot slot is verlichting bij de sportplaats, en daar omheen handig voor het zicht na zonsondergang.

5.5.7 RICHTLIJN VOOR DE AFSCHERMING VAN EEN PARK VAN VERKEER

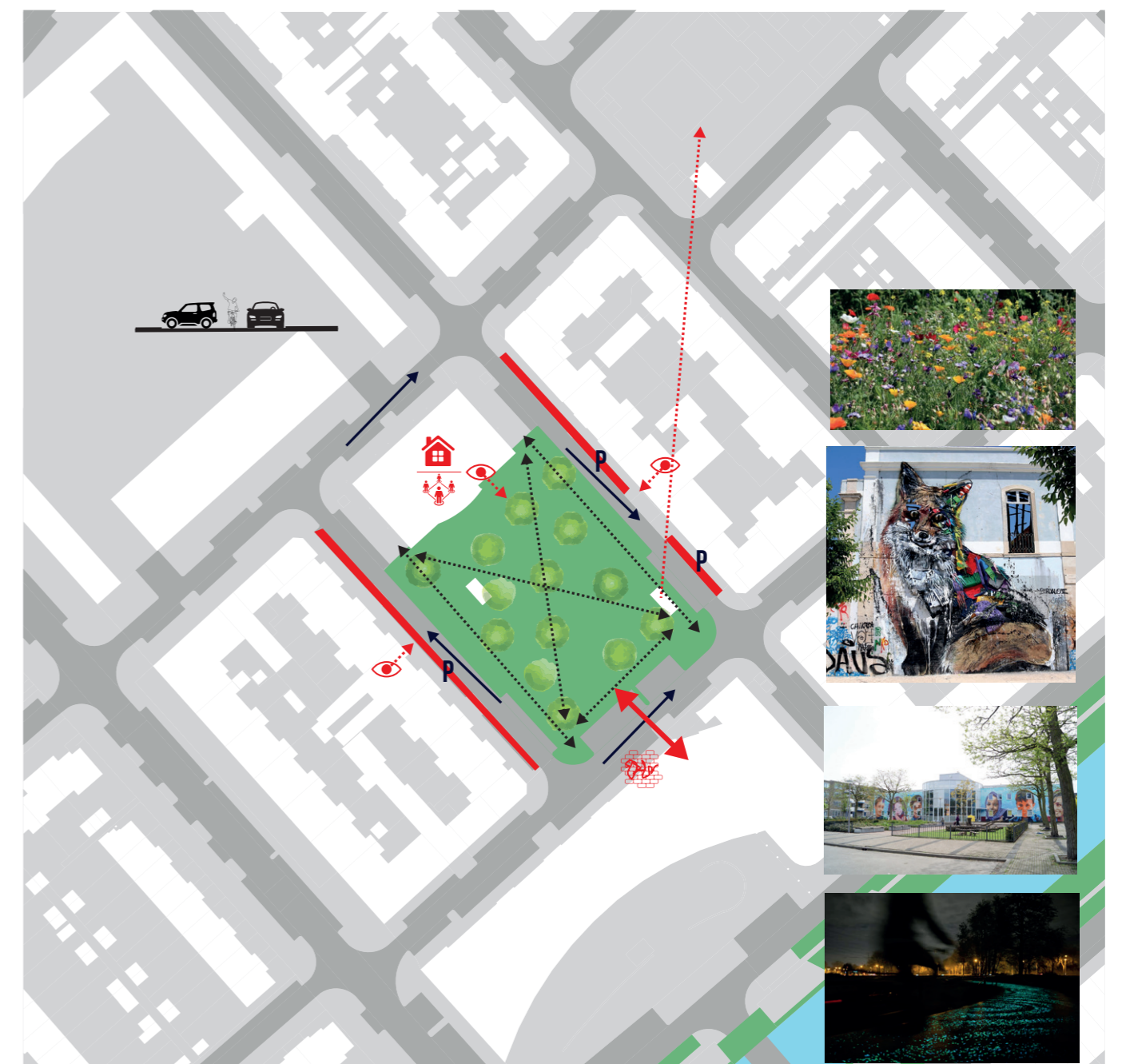
Deze richtlijn is bedoeld voor een park, maar kan net zo goed voor een plein gebruikt worden. Zoals eerder genoemd is het niet zo best gesteld met het veiligheidsgevoel van de gebruikers van dit plein. Het verkeer kan hier een grote rol in spelen. Om deze reden kan de richtlijn voor de afscherming van een park (of plein) van het verkeer van toepassing zijn op het Groenewegplein.

5.4.8 RICHTLIJN VOOR CULTURELE ACTIVITEITEN IN EEN PARK

Doordat het Groenewegplein in een omgeving ligt waar veel verschillende culturen bij elkaar wonen, zou het voor de sociale veiligheid bruikbaar zijn om culturele activiteiten te organiseren op het plein, of in ieder geval ruimte te creëren daarvoor.

5.4.9 RICHTLIJN VOOR SOCIAAL VEILIGE PARKEN

Zoals meerdere malen is genoemd is de sociale veiligheid aan de lage kant en hebben mensen een onveilig gevoel na zonsondergang op en rondom het Groenewegplein. Hierdoor zou het van toepassing zijn om de richtlijn voor sociaal veilige parken (of pleinen) te gebruiken voor dit plein.

Afbeelding 4.5: Visie Groenewegplein met referenties.

06.

ONTWERP GROENEWEGPLEIN

6.1 BEBOUWING

De bestaande bebouwing op het Groenewegplein heeft als functie een tijdelijke basisschool. In het integrale stedenbouwkundige plan bestaat het gebouw uit een buurthuis op de begane grond en woningen op de overige twee verdiepingen. Deze woningen worden ontworpen als duplexwoningen. De situering van de woningen bevordert de sociale veiligheid, omdat het zorgt voor extra ogen op het plein. Het buurthuis heeft dezelfde functionaliteit, maar vervult deze taak alleen overdag, terwijl de woningen dit vooral buiten de werktijden om doen.

6.2 DOORTREKKEN VAN HET PLEIN

Aan de noordoostzijde en de zuidwestzijde van het Groenewegplein worden de bestaande wegen en parkeerplaatsen verwijderd en wordt het plein doorgetrokken

tot aan de bestaande bebouwing. Door het schrappen van deze wegen zal de verplaatsing van het plein worden bevorderd. De parkeerplaatsen zullen verplaatst worden naar de Violierstraat, waar de parkeerplaatsen haaks worden ingericht. Door het doortrekken van het plein wordt ook de veiligheid verbeterd, doordat de bewoners meer het plein zullen gebruiken als hun eigen voortuin en de mensen minder vaak hoeven over te steken en te maken krijgen met het verkeer. De sociale veiligheid wordt daardoor ook verbeterd. De autogarage Erhan moet worden verplaatst vanwege tekort aan ruimte nadat de weg is verplaatst.

6.3 GLOW IN THE DARK WANDELPADEN (VAN GOGHPADEN)

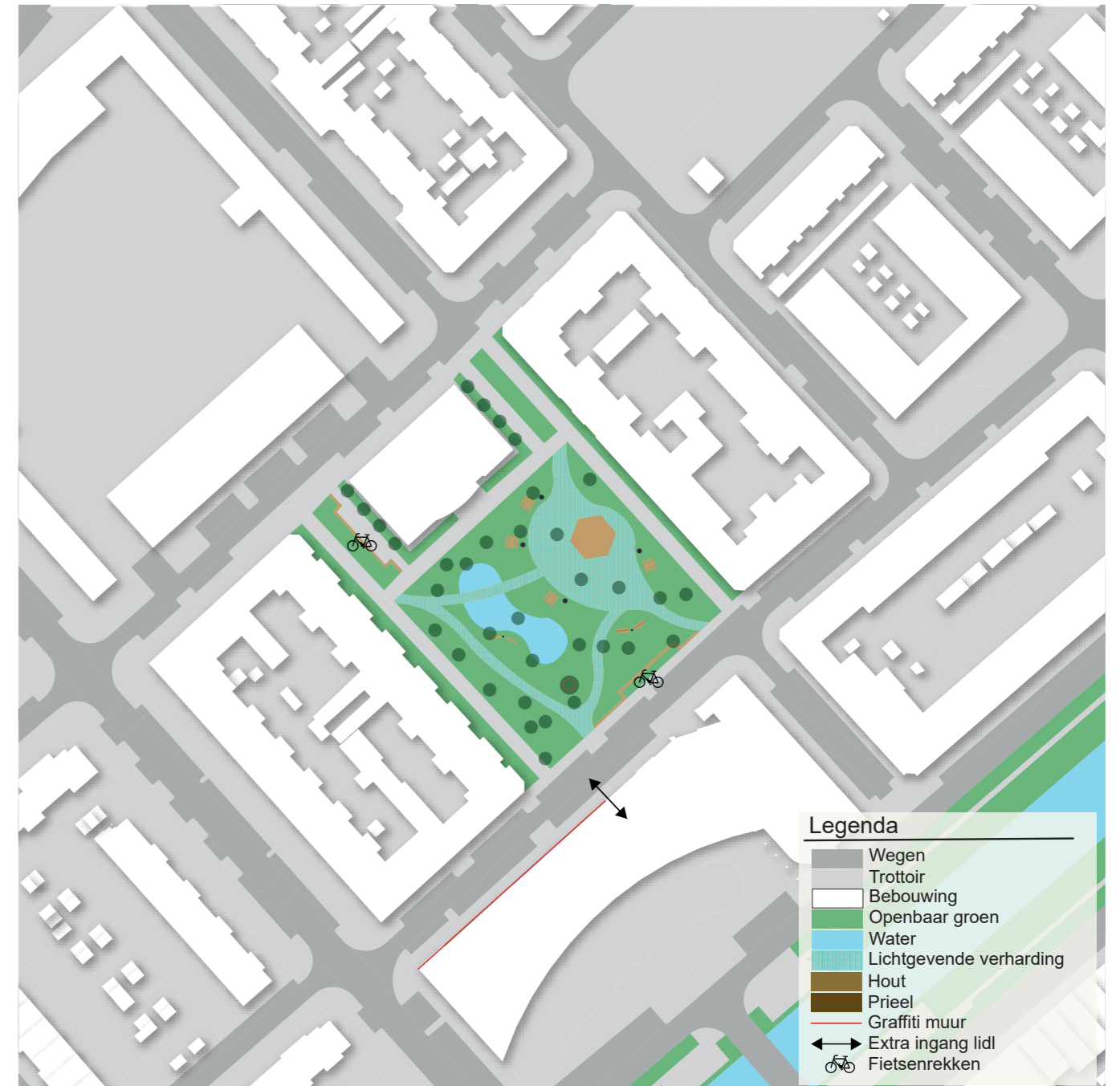
In het integrale stedenbouwkundige plan zijn er glow in the dark wandelpaden

Afbeelding 6.1: Glow in the drak pad. Opmerking: Studio Roosegaarde.

Afbeelding 6.2: Glow in the drak pad in detail. Opmerking: Studio Roosegaarde.

Afbeelding 6.3: Ontwerp Groenewegplein.

geïmplementeerd. Deze speciale wandelpaden werken d.m.v. het opladen van zonlicht. Doordat de paden 's nachts licht geven, zorgen zij voor een betere (sociale) veiligheid. Verder zorgt het speciale materiaal voor visuele variatie op het plein en in de omgeving.

6.4 BBQ PLEKKEN

Om de sociale cohesie te verbeteren zijn er barbecuevoorzieningen geplaatst waar er

bijvoorbeeld buurtfeesten georganiseerd kunnen worden, eventueel in combinatie met het buurthuis. De ruimtelijke kwaliteit van deze barbecues zorgen voor een langer en beter verblijf op het plein.

6.5 PRIEEL

Bij het ontwerpen van het integrale stedenbouwkundige plan is er een prieel geplaatst bij de barbecuevoorzieningen. Met het plaatsen van het prieel is er

Afbeelding 6.4: Waterlelies voor in de bloemenvijver. *Opmerking. Schone vijver.*

een extra verblijfstypologie op het plein geïmplementeerd waardoor er een overdekte verblijfsplek ontstaat. Doordat het prieel overkapt is, kan deze plek op het plein ook met slechter weer, zoals regen, gebruikt worden om te schuilen. Deze overkapping is een goede aanvulling op de bevordering van de sociale cohesie van buurtbewoners. Verder zorgt het prieel voor variatie van verblijf.

6.6 GRAFFITI MUUR

Aandekant van de Lidl (winkelcentrum) wordt een muur vrijgegeven voor graffiti kunst. Dit kan gedaan worden door de buurtbewoners, waarmee zij zich meer bij de buurt betrokken kunnen voelen. De graffiti kunst voorkomt vandalisme en verhoogt daarmee de sociale veiligheid.

6.7 BLOEMENVIJVER

In het integrale stedenbouwkundige plan is een vijver geïmplementeerd, ook wel de bloemenvijver genoemd. De vijver zal een rustieke uitstraling krijgen, met waterlelies en narcissen. Deze uitstraling zorgt voor een

goed en lang verblijf voor de bezoekers en voornamelijk voor wandelaars.

6.8 BANKJES

Op het plein staan er verschillende bankjes verspreid. Dit zijn zowel enkele banken en dubbele banken (zitvlakken aan beide kanten) als picknicktafels. Bankjes zijn een essentieel aspect voor een langdurig en positief verblijf in de openbare ruimte. Als mensen kunnen zitten, hebben zij een plaats om te rusten, mensen te kijken en te eten/drinken. Dit trek zowel families als ouderen aan, die elkaar kunnen ontmoeten.

6.9 FIETSENSTALLING

De fietsenstallingen die in het plan zijn geplaatst, zijn creatief qua vormgeving en locatie. De stallingen zorgen voor een speels effect met betrekking tot het groen op de prettige plek en functioneren beter dan normale fietsenstallingen. Dit komt doordat er de hele tijd zicht op de fietsen is door de bezoekers die op het plein verblijven. De variatie wordt door dit creatieve ontwerp bevordert en zorgt ervoor dat mensen liever met de fiets het plein bezoeken in plaats van met de auto.

Afbeelding 6.5: Fietsenrek. *Opmerking. Arshorti.*

6.10 INGANG LIDL

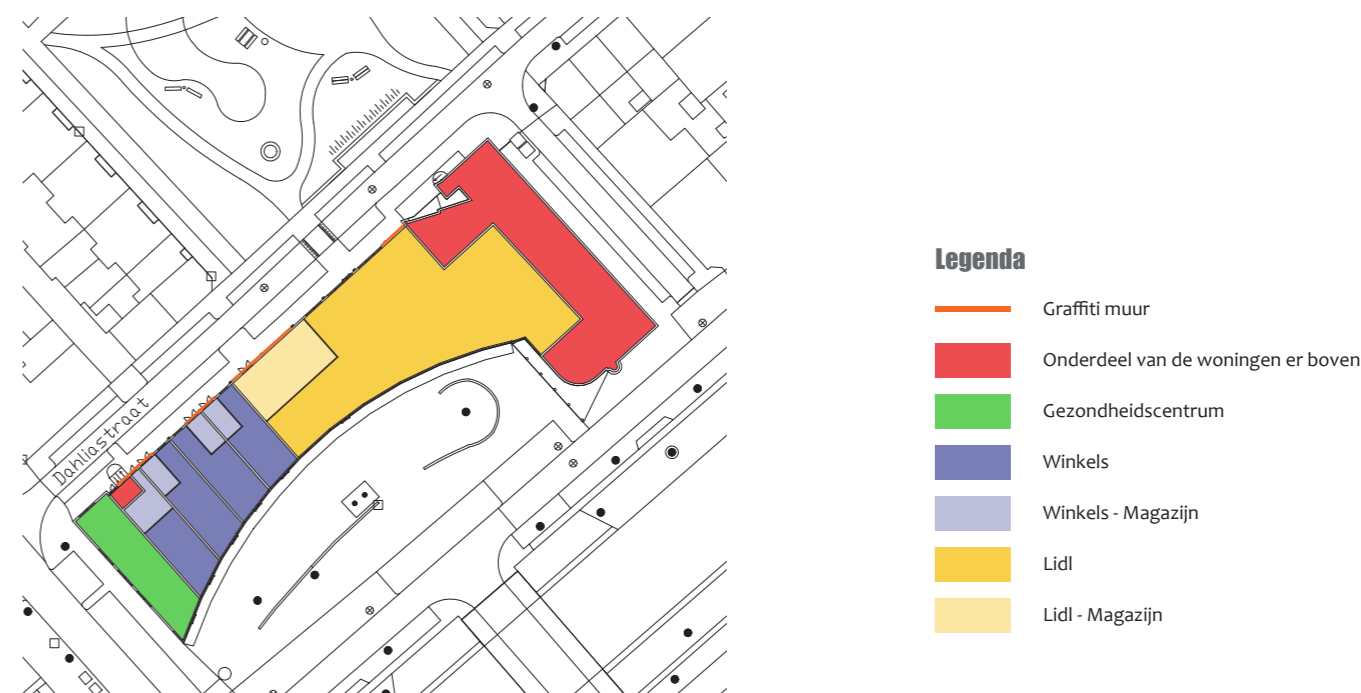
Het plein grenst aan het winkelcentrum van de Lange Hilleweg. Om de verplaatsing te versnellen en te verbeteren, zal er via het plein een snelle oversteek richting een nieuwe, extra ingang worden gemaakt naar de Lidl, zodat mensen niet meer om hoeven om te lopen en het plein als verplaatsingsmogelijkheid gebruikt zal worden.

Afbeelding 6.6: Graffiti muur en de extra lidl ingang aan de plein zijde.

6.11 BEPLANTING/BOMEN

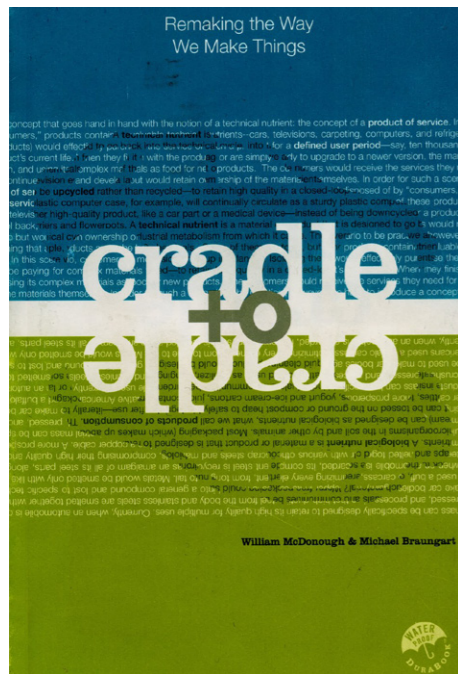
Beplanting en bomen hebben als functie, het uitzicht en verblijf verbeteren (betere ruimtelijke kwaliteit), het aantrekken van fauna, het opnemen van water, verkoeling in de zomer en variatie in het uitzicht.

Afbeelding 6.7: Nieuwe indeling voor de winkels en bedrijven in de plint.

07.

THEORETISCHE REFLECTIE

Afbeelding 7.1: Boek 'Cradle to cradle'.

7.1 CRADLE TO CRADLE

William McDonough & Michael Braungart

In het boek Cradle to Cradle staat één principe centraal: afval is voedsel. Het gaat hier natuurlijk niet letterlijk (alleen) om het produceren van eten voor de mensen, maar voornamelijk om het afval om te zetten in een nieuw product.

In de huidige maatschappij zien we steeds meer het belang in van recycling. Echter doen we hierbij vooral aan downcycling. Wanneer de producten worden geproduceerd, wordt er niet nagedacht wat er mee gebeurt aan het

einde van hun levensduur. Dit betekent dat zij vaak wel gerecycled kunnen worden, maar dit is dan vaak downcycling. Ze kunnen niet volledig worden hergebruikt.

De auteurs noemen het principe van slechts de gevolgen aanpakken “Why being less bad is not good”.

Het principe van cradle to cradle is ook zeer relevant bij het (her)inrichten van openbare ruimten. Vooraf aan het proces kan er worden nagedacht over welke inrichtingselementen worden aangeschaft. Deze kunnen zo worden ontworpen, dat wanneer zij vervangen moeten worden, zij een tweede leven kunnen krijgen als ander product.

Ook kan er gedacht worden aan het bewust maken van de gebruikers van de openbare ruimte. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van prullenbakken waar zij hun afval kunnen scheiden.

Afbeelding 7.2: Boek 'Het weer in de stad'.

7.2 HET WEER IN DE STAD: HOE ONTWERP HET STADSKLIAMAAT BEPAALT

Sandra Lenzholzer

In het boek Het weer in de stad wordt er link gelegd tussen microklimaat, stadsklimaat en het stadsontwerp. Het microklimaat is een vorm van beleving van mensen m.b.t. enerzijds fysische factoren zoals temperatuurbeleving en windbeleving en anderzijds psychologische factoren zoals sfeer. Het boek geeft een weergave van hoe het stadsklimaat ontstaat waarbij drie pijlers centraal staan: stadsstructuur en temperatuurhuishouding, wind in de stedelijke omgeving en sfeer en microklimaat. Deze pijlers worden gebruikt voor het in kaart brengen van het stadsklimaat op stadsschaalniveau en voor het plannen en ontwerpen van het toekomstige stadsklimaat. Daarnaast wordt ook het microklimaat in kaart gebracht d.m.v. analysetechnieken.

Voor het ontwerpen van microklimaatbeleving worden er in het boek zeer concrete maatregelen beschreven en weergegeven waarmee microklimaat te beïnvloeden

is op het gebied van zon en schaduw, reflectie, uitstraling en warmtegeleiding, verdamping, vermijden van wind, ventilatie, neerslagbescherming en tot slot ontwerpen voor psychologische aspecten van microklimaatbeleving. Alle informatie uit het boek wordt gekenmerkt door een kleur die aangeeft bij welk thema de betreffende informatie toebehoort; ingrepen met betrekking op temperatuur (rood), ingrepen met betrekking op wind (blauw), ingrepen met betrekking op neerslag (grijs) en ingrepen met betrekking op beleving (geel).

Op deze manier kan dit boek heel goed gebruikt worden ter informatie of als hulpmiddel voor een nieuw plan of ontwerp voor een opdracht met betrekking tot openbare ruimte waar een microklimaat of stadsklimaat heerst.

Afbeelding 7.3: Boek 'Architectuur in de kapotte stad'.

7.3 ARCHITECTUUR IN DE KAPOTTE STAD

Professor Hans van der Heijden

Zijn werk kent internationale allure, en is dan ook internationaal tentoongesteld. Onder andere The Bluecoat (het kunstcentrum) in Liverpool, waar uitbreiding en restauratie, daar een mooi voorbeeld van is. Tot aan kritische restauraties, een ensemble met villa's van voormalige theekoepels in Groningen.

Zijn aanpak en kijk is zeer interessant, bouwen is plezier. Dit aspect wordt vanuit vele invalshoeken vormgegeven. Van luxe vereffenen in ontwerpen, naar traditie behouden en het een moderne twist geven. Maar ook de hedendaagse omgang van bouwen in een complex krachtenveld, vereist de nodige aandacht. Waarbij maatschappelijke relevantie daar een voorbeeld van is.

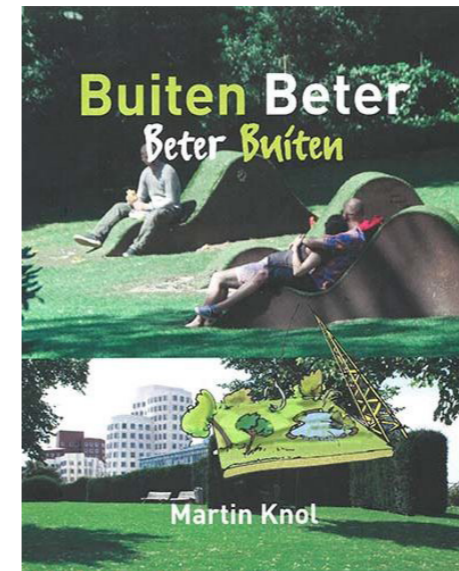
Naast het tentoonstellen van een breed scala aan projecten, ontving zijn werk hiervoor prijs en erkenning. Europese architectuurprijs, Mies van der Rohe Award en publicaties van boeken, waaronder; 'Architectuur in de kapotte stad'.

De Architectuur in de kapotte stad geeft scherpte en verfijning in de structuur van een "kapotte stad". De invloed van het verleden, heden en toekomst dwingt om

weloverwogen keuzes te maken en deze in te passen in het stedelijk weefsel.

Aan de hand van een onderzoek, waarbij vier Europese architecten aan de slag zijn gegaan met projecten en ontwerpen in "beschadigde steden", wordt er ingegaan op de geschiedenis van die stad. Er wordt verder ingezoomd op de aanleiding, positie, fysieke staat en externe condities.

Het resultaat: een kritische en brede kijk ontwikkelen, juist door de bril van breed spectrum aan internationale architecten. Deze kennis herzien aan de hand van praktische voorbeelden. Met deze kennis kan analyseren, herkennen van patronen en de toepassing daarvan een noodzakelijk goed zijn.

Afbeelding 7.4: Boek 'Buiten beter, beter buiten'.

7.4 BUITEN BETER, BETER BUITEN

Martin Knol

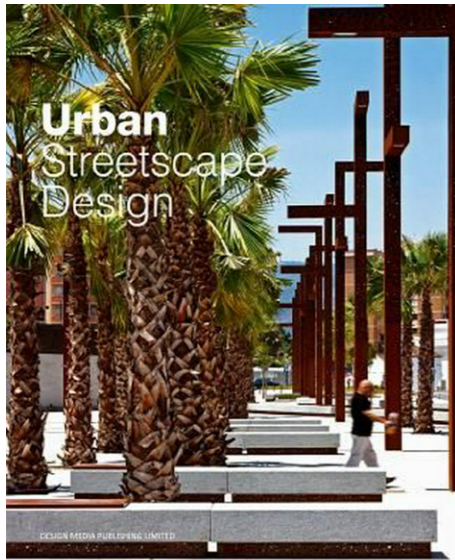
In het 'Buiten Beter, Beter Buiten' van Martin Knol gaat in op de relatie van groen en gezondheid. In het boek worden matrixen weergegeven die bij het ontwerpen van groene omgevingen gebruikt kunnen worden.

Groen draagt bij aan verschillende aspecten waaronder; verbetering van de sociale cohesie, luchtkwaliteit, waardevermeerdering van onroerend goed, geluidsabsorptie, energiebesparing en beïnvloed veiligheid bij een hoeveelheid groen. Dit zijn aspecten over de leefomgeving en materialisatie. Groene omgeving kan ook bijdragen aan aspecten dat te maken heeft het de gezondheid van de mens. Een groene omgeving kan bijvoorbeeld voorzorgen dat het stres reduceert, betere gezondheid en concentratie, versnelt herstel na ziekte, korte ligduur in het ziekenhuis, meer sportieve beweging, betere leerprestaties, minder ziekteverzuim en meer sociale cohesie.

Bepaalde aspecten zijn terug te vinden in prettige plekken. Zo wordt in het boek 'Buiten Beter, Beter Buiten' benoemd dat een vlakke ondergrond beter is voor ouderen, omdat ze anders de hele tijd de ondergrond aan het

scannen zijn. De boeken zouden naast elkaar gebruikt kunnen worden als er ontwerp wordt gemaakt van de openbare ruimte.

Bij het ontwerpen van openbare ruimte worden verschillende dingen aangedragen voor grote objecten en kleine objecten. Een voorbeeld dat in het boek terug komt is het gebruik van borden. Als het bord vriendelijk is vormgegeven en vriendelijke tekst opstaat, gaan de gebruikers er vriendelijk om met de omgeving dan als er een bord is dat gelijk regels laat zien en minder vriendelijke kleuren, bijvoorbeeld rood. Daarnaast zijn er matrixen die gebruikt kunnen worden bij het ontwerpen van de openbare ruimte. Het is afhankelijk van de behoefte die men wilt realiseren waarbij ruimtelijke invullingen worden aangedragen met kenmerken ervan. Zo wordt bij de woonomgeving matrix de behoefte sociale interactie weergegeven. Hierin worden ruimtelijke invulling aangedragen voor sport- en spelvoorzieningen met kenmerken als een hangplekken, volleybalvelden en BBQ-plekken. Er wordt wel een kanttekening aangegeven dat alleen plaatsen niet genoeg er moeten ook activiteitenprogramma's opgezet worden, ander wordt het niet of weinig gebruikt.

Afbeelding 7.5: Boek 'Urban streetscape design'.

van Shared Space is dat meedraagt aan het "Traffic Calming" Concept. Gebruiker van de Shared Space houden beter rekening met elkaar.

Wanneer het gaat om bestrating benoemt het boek een paar principes die een ontwerper kan gebruiken, namelijk:

- Implementeren van duurzaamheid in de bestrating.
- Het ontwikkelen van complete straten
- Gebruik van de elementen die sociale cohesie bevorderen
- Het promoten van veiligheid
- Het beschermen van het historische karakter

Het principe implementeren van duurzaamheid in de bestrating is bij dit project van belang, Het principe laat namelijk zien hoe bestrating om kan gaan met klimaatveranderingen, Elementen vdie meegenomen worden in duurzame bestrating die toegepast kunnen worden, om de duurzaamheid te bevorderen zijn als volgt:

- Storm en watermanagement
- Gebruik van duurzame materialen
- Verlichting
- Landschap en stedelijke hitte stres

7.5 URBAN STREETSCAPE DESIGN

Petra Funk

Het boek behandelt ontwikkeling van de bestrating. Bestrating heeft namelijk een lange geschiedenis. De manier van bestrating veranderden snel over de jaren heen. Het word steeds belangrijk dat er een aparte ruimtes zijn voor motors en auto's. Het boekt kijkt hoe je bestrating veilig kan inrichten in de stad. Tevens behandelt het boek een aantal oplossingen en voorbeelden om het faciliteren van het verkeer doorstroom. Het boek behandelt ook principes van segregatie, omdat het steeds belangrijkere rol krijgt in het stadsverkeer. Fietsers en voetgangers moeten geen last hebben van elkaar, maar ook van de auto's. Het daarom van belang om verschillende type soorten en grote bestrating aan te leggen.

Het boek behandelt verder het Concept "Trafic Calming" dat in Nederland is ontstaan. Verkeer wordt de laatsten jaren steeds duurzamer en gaat mee met de duurzame ontwikkeling van de landen. Het boek beschrijft ook het woonerf principe voor gezamenlijk prioriteiten in verblijfsgebieden. Shared Space is momenteel het item van stedelijke bestrating. Een van de gevolgen

Afbeelding 7.6: Boek 'Landschapsarchitectuur en Stedenbouw in Nederland (2017)'.

7.6 LANDSCHAPSARCHITECTUUR EN STEDENBOUW IN NEDERLAND (2017)

Mark Hendriks

Het boek geeft een goede afspiegeling van wat er het afgelopen jaar allemaal heeft plaatsgevonden in de stedenbouw en landschapsarchitectuur. Een aantal projecten uit dit boek kunnen dan ook goed gebruikt worden bij het ontwerpen van de openbare ruimtes en tevens dienen als inspiratiebron.

Zo heeft er een mooi project plaatsgevonden op het gebied van bewonersparticipatie, namelijk: Geworteld Wonen in Rijswijk. Geworteld Wonen laat zien dat alternatieve ontwikkelingsvormen de stedenbouw verrijken. Samen met de toekomstige bewoners ontwierp Inbo een collectief particulier woonbuurtje. Hierbij gaan duurzaamheid en sociale cohesie hand in hand. Bij dit project draait het vooral om bewonersparticipatie, wat mooi aansluit op de Vergroeningsopgave, waarbij bewonersparticipatie ook een belangrijk aspect is.

De bewoners van Geworteld Wonen hebben samen elke dag in hun tuinbroek in Rijswijk

gestaan, om gezamenlijk de collectieve tuin aan te planten. Hierin werden zij dan ook bijgestaan door de architecten van Inbo, eveneens gekleed in een tuinbroek. Geworteld Wonen ligt in de gasloze uitbreidingswijk Rijswijk Buiten. Inbo vertaalde de ambities voor het buurtje, duurzaamheid, sociale cohesie en cultuurhistorie, naar een autovrij, energieneutraal, 'stadslandgoed' met verschillende woningtypen, een gemeenschappelijke moestuin en een boomgaard. Er is hierbij gekozen voor een collectief particulier opdrachtgeverschap. Dit gaf bewoners dan ook de kans om in een vroeg stadium samen op te trekken om er echt hun eigen buurtje van te maken. Dit is dus een heel mooi voorbeeld van bewonersparticipatie, die kan worden gebruikt bij het herontwerpen van openbare ruimtes.

Daarnaast heeft er een mooie herinrichting plaatsgevonden van een stadsparkje in Bredevoort. Het is eigentijds en trefzeker. De herinrichting van een stadsparkje geeft Bredevoort een heerlijke wandelplek. Het park was al enige tijd openbaar toegankelijk, maar verkeerde in een zeer slechte staat. De eigenaar, Vereniging Bredevoorts Belang, wilde het park graag opnieuw inrichten en ook een deel van de middeleeuwse vesting die hier ooit lag reconstrueren. Zo was een belangrijke ingreep de toevoeging van een nieuw pad in een krachtige, doorlopende lijn, die de hoekige contour van de voormalige vesting volgt. Het nieuwe pad is wat opgetild van de grond en dit heeft dan ook een praktische reden: op die manier zijn wortels van bijzondere bomen gespaard belevend. Om de zichtlijnen in het park te optimaliseren zijn enkele bomen, hagen en struiken verwijderd en elders nieuwe aangeplant. Dit is dan ook een mooi voorbeeld van een herinrichting van een park, die een speciale historische betekenis of functie had, waarbij dit weer deels wordt teruggebracht. Hierbij is het dus belangrijk om altijd naar de historische waarde van een openbare ruimte te kijken,

zodat deze misschien deels kan worden teruggebracht.

Tenslotte stipt het boek de vernieuwing van het Laurenskwartier ook nog aan, wat mooi aansluit op het herontwerpen van openbare ruimtes. Dit omdat Rotterdam het Laurenskwartier bij de tijd bracht met een plan dat uitgaat van de openbare ruimte. De straten en pleinen zijn teruggegeven aan de stedeling. Sinds de jaren negentig lag er hier verloedering op de loer: de straten en pleinen liepen leeg. Momenteel heeft de gemeente het Laurenskwartier er bovenop geholpen, door weer normale plekken en voorzieningen voor gezinnen met kinderen toe te voegen. Het masterplan gaat uit van de openbare ruimte om structuur en samenhang te creëren. Hierbij zijn er vooral fysieke ontwerp-maatregelen toegepast op het gebied van compositie, materialisering en beplanting. Daarbij is er ook aandacht voor de programmering in de plinten. De uiteindelijke inrichting hangt onder meer af van de functie en betekenis die een plein of straat heeft. Zo kan het parkeren bijvoorbeeld nog maar aan één zijde van de straat, met aan de overkant brede stoepen waar voetgangers langs winkels wandelen. Langs de rijbaan zijn een bomenrij en zitmeubilair geplaatst. Daarbij is de Binnenrotte in drie delen verdeeld. Bij de Meent biedt de nieuwe inrichting ruimte aan terrassen en kleine activiteiten. Ter hoogte van de Laurenskerk is een verhoogde ligweide met een watervalmuur gemaakt. Tussen de gebouwpinten en de lege middenruimte zijn bomen en plantenborders geplaatst. Het zuidelijk deel tussen de bibliotheek en de Markthal wordt door traptreden en betonnen zitranden omzoomd: een stedelijke arena voor evenementen. De pleintjes langs de Pannekoekweg hebben een groene, ietwat brave inrichting gekregen. Het voorheen stenige plein voor de Laurenskerk is veranderd in een grasveld, geflankeerd door grillige paden in licht natuursteen en plantvakken. Het beplantingsplan doet volgens de experts van

het boek tuttig aan, iets wat niet gauw met het stoere Rotterdam geassocieerd wordt, maar tegelijkertijd is het plein behaaglijk en prettig. De inrichtingsingrepen van deze openbare ruimte zijn tenslotte dan ook een mooi voorbeeld om toe te passen in de rest van Rotterdam en daarmee ook op de pleinen in kwestie.

08.

CONCLUSIE, AANBEVELINGEN EN KRITISCHE REFLECTIE

8.1 CONCLUSIE

Het boek *Prettige Plekken* stond centraal tijdens dit onderzoek. Vanuit het boek zijn er twee analysemodellen ontwikkeld die los van elkaar te gebruiken zijn en elk een eigen inzicht geeft. Het ene analysemodel zorgt ervoor dat er inzichtelijk wordt gemaakt op welke wijze de vier V's aan bod zullen komen. Het andere analysemodel maakt inzichtelijk welke vier V's kansen of knelpunten bieden. Hieruit kunnen ontwerpeisen komen die meegenomen kunnen worden in het programma van eisen.

Daarnaast is er een ontwerpmodel ontwikkeld. Het ontwerpmodel houdt in dat er vanuit de V's ontwerpafwegingen gemaakt worden. Bij het ontwerpen wordt dan telkens afgevraagd bij welke V het past en welke richtlijnen erbij kunnen aansluiten.

In dit rapport is vooral een korte samenvatting gegeven van de theorie uit het boek en op welke wijze er gebruik gemaakt kan worden van de theorie. Het boek is hiernaast nodig vanwege uitgebreidere uitleg van de richtlijnen.

Bij de theorie van prettige plekken wordt er meer integraal gekeken naar een plek. Het gaat erom dat de mensen er goed kunnen verblijven en verplaatsen, veilig voelen en een gevarieerd beeld hebben. Het is daarom altijd belangrijk om vanuit de vier V's te benaderen en het te ondersteunen met de richtlijnen.

8.2 AANBEVELINGEN

8.2.1 ONTWERPAANBEVELINGEN VOOR HET GROENEWEGPLEIN

Het plein doortrekken tot aan de gevels.

- De omliggende bebouwing zal dan voortuinen ter beschikking krijgen, waardoor er een eigendomsmatig gevoel zal ontstaan bij de bewoners hiervan.
 - Zo zullen de bewoners zich meer gaan bekommeren om het plein en dus beter op het plein letten en onderhouden.

De tijdelijke school omtoveren tot buurthuis.

- Zodat de bewoners en gebruikers hier samen kunnen komen en er meer ogen op het plein worden gericht.
 - Zo zullen de bewoners zich meer gaan bekommeren om het plein en dus beter op het plein letten en onderhouden.
 - Zo ontstaat er meer sociale interactie tussen de bewoners, wat uiteindelijk impact zal hebben op de mentale gezondheid van de bewoners.

Water toepassen op het plein.

- Geeft een toegevoegde waarde aan het verblijf op het plein.
 - Bewoners en gebruikers van het plein zullen vaker en langer op het plein verblijven, omdat er meer te beleven valt.

Glow in the dark verharding toepassen op het plein.

- Geeft een sociaal veilig gevoel, omdat het wordt gebruikt als extra verlichtingselement op het plein.
 - Bewoners en gebruikers voelen zich veiliger op het plein, waardoor het verblijf langer zal worden.

Buiten de verharding om, bestaat het plein uit openbaar groen.

- Hierdoor zal het plein niet zo opwarmen in de zomer, want groen werkt tegen hittestress. Daarbij biedt een groen plein een veel prettiger verblijf dan een versteend plein.
 - Bewoners en gebruikers zouden langer op het plein willen verblijven door de groene uitstraling. Tevens resulteert het groen uiteindelijk in een betere gezondheid van de gebruiker.

Een prieel plaatsen op het plein.

- Dit zorgt voor wat schaduw op het plein, waar mensen onder kunnen zitten en elkaar ontmoeten.
 - Bewoners en gebruikers van het plein worden zo gestimuleerd tot sociale interactie, wat het verblijf prettiger zal maken op het plein. Dit heeft dan ook uiteindelijk impact op de mentale gezondheid van de bewoners.

Fietsenrekken aan de entrees van het plein plaatsen.

- Dit maakt het plein beter bereikbaar en zal ervoor zorgen dat de fietsen uit het zicht blijven op het plein zelf.
 - Bewoners en gebruikers worden uitgenodigd om te voet of per fiets naar het plein te komen. Daarbij wordt er voorkomen dat het over het plein heen wordt gefietst, wat het verblijf op het plein weer veiliger maakt.

Het toepassen van verlichting.

- Geeft een sociaal veilig gevoel, omdat het plein hierdoor een verlicht stuk openbare ruimte wordt in de omgeving.
 - Bewoners en gebruikers voelen zich veiliger op het plein, waardoor het verblijf langer zal worden.

Het creëren van een extra ingang in de Lidl aan de kant van het plein.

- Zodat de bezoekers van de Lidl naar het plein toe worden gelokt en het plein beter zichtbaar wordt.
 - Meer ogen gericht op het plein, wat het plein sociaal veiliger maakt. Hierdoor voelen de gebruikers en bewoners zich al snel veiliger op het plein.

Het toepassen van een graffitimuur.

- Zodat er ruimte kan worden gegeven aan het graffiti spuiten, waardoor er verder minder vandalisme voor zal komen.
 - Minder bekladdingen op de overige muren rondom het plein, wat er minder rommelig uit zal zien. De Graffitimuur kan als een kunstobject worden gezien, wat het verblijf voor de bewoners en gebruikers op het plein verder zal stimuleren.

Het plaatsen van afvalbakken op het plein.

- Zorgt voor minder zwerfvuil en maakt het plein schoner.
 - Voor de bewoners en gebruikers van het plein wordt het veel prettiger om hier te verblijven.

8.2.2 ONTWERPAANBEVELINGEN VOOR HET HILDEGARDISKERKPLEIN

Het aanleggen van een kronkelend voetpad met een rubberen ondergrond op de plaats van het olifantenpaadje.

- Zodat er veilig en snel kan worden verplaatst over het plein en de bankjes goed te bereiken zijn.
 - Ideaal voor ouderen, zij kunnen zich makkelijk en veilig over het plein heen verplaatsen. Mochten

zij ten val komen, dan zullen zij zacht neerkomen op de rubberen ondergrond.

Rubberen ondergrond op meerdere plekken op het plein toepassen.

- Zodat men met de rolstoel ook overal kan komen, zonder door het gras heen te hoeven.
 - Ideaal voor ouderen, zij kunnen zich in verschillende vormen veilig over het plein heen verplaatsen. Mochten zij ten val komen, dan zullen zij zacht neerkomen op de rubberen ondergrond.

Buiten de verharding om, bestaat het plein uit openbaar groen.

- Hierdoor zal het plein niet zo opwarmen in de zomer, want groen werkt tegen hittestress. Daarbij biedt een groen plein een veel prettiger verblijf dan een versteend plein.
 - Bewoners en gebruikers zouden langer op het plein willen verblijven door de groene uitstraling. Tevens resulteert het groen uiteindelijk in een betere gezondheid van de gebruiker.

Het plaatsen van een jeu-de-boules-baan.

- Hierdoor zal er meer ruimte ontstaan voor ontspanning op het plein.
 - Vooral de ouderen zullen hierdoor naar het plein toekomen om te ontspannen, waardoor de verblijfsduur langer zal worden.

Het plaatsen van bankjes in verschillende settingen.

- Dit zorgt voor extra mogelijkheden tot ontmoetingen, waarbij er sociale interactie gestimuleerd wordt.
 - Ouderen worden zo gestimuleerd tot sociale interactie, wat het verblijf prettiger zal maken op het plein. Dit heeft dan ook uiteindelijk impact op de mentale gezondheid van de bewoners.

Het toepassen van verlichting.

- Geeft een sociaal veilig gevoel, omdat het plein hierdoor een verlicht stuk openbare ruimte wordt in de omgeving.
 - Bewoners en gebruikers voelen zich veiliger op het plein, waardoor het verblijf langer zal worden.

Het toevoegen van een standbeeld op het plein in combinatie met water.

- Geeft een toegevoegde waarde aan het verblijf op het plein.
 - Bewoners en gebruikers van het plein zullen langer op het plein verblijven, omdat er meer te beleven valt. Tevens geeft dit meer rust en ontspanning voor de ouderen.

Het plaatsen van een bloembak op het plein.

- Geeft meer geur en kleur aan het verblijf op het plein.
 - Bewoners en gebruikers van het plein zullen langer op het plein verblijven, omdat geuren en kleuren het verblijf juist zal stimuleren. Tevens geeft dit meer rust voor de ouderen.

Het plaatsen van afvalbakken op het plein.

- Zorgt voor minder zwerfvuil en maakt het plein schoner.
 - Voor de bewoners en gebruikers van het plein wordt het veel prettiger om hier te verblijven.

Het plaatsen van een heg ter afbakening van het plein.

- Zorgt ervoor dat het plein is afgeschermd van het verkeer en maakt het daarmee een stuk veiliger en rustiger.
 - Gebruikers en bewoners zullen het plein als een prettigere plek ervaren, omdat er minder wind-, geluid- en verkeershinder zal zijn.

8.3 KRITISCHE REFLECTIE

In circa zes weken tijd is het onderzoek over 'prettige plekken' uitgevoerd. Ten eerste is er een inventarisatie gedaan naar de theorie

om inzicht te krijgen wat het inhield en hoe het mogelijk toegepast kon worden. Nadat de theorie was samengevat, zijn de pleinen geanalyseerd door te kijken naar de vier V's. In eerste instantie was het alleen tekstueel verwoord en uiteindelijk werd het vertaald naar kaarten om het beeldend uit te kunnen leggen.

Aan de hand van de analyses is er een visie gemaakt om een eerste vertaalslag te maken naar het ontwerp. Bij het ontwikkelen van de visie werd er rekening gehouden met de voornaamste doelgroep waarop er werd gericht en het doel wat voor ogen lag. Op beide pleinen ging het erom dat er gezorgd moest worden dat mensen er konden verblijven. Bij het Hildegardiskerkplein ging het om ouderen en bij Groenewegplein ging het om de leeftijdsklasse van 24 jaar tot 45 jaar.

Het ontwerp kwam tot stand aan de hand van de vier V's. Telkens werd er gekeken of het aansloot bij de vier V's en welke richtlijnen mogelijk van toepassing konden zijn. Ter verduidelijking werden er referentiebeelden opgezocht om voorbeelden aan te dragen.

Het proces verliep wat zoekend, maar wel goed. Het was uitproberen op welke wijze de theorie toegepast kon worden. De vier V's waren een handige methode tijdens het proces en daaraan konden de benodigde richtlijnen worden gekoppeld. De analyses werden afzonderlijk van elkaar opgezet. Daarna werden ze naast elkaar gelegd om te bepalen welk analysemodel er werd gekozen. Beide analysemodellen hadden hun kwaliteiten en bij beide kon er op verschillende manieren worden toegepast waardoor ze allebei als analysemodel konden worden meegenomen.

Iets wat er niet gedaan is, maar wel interessant had kunnen zijn, is het analyseren van de vergroeningsplannen van de pleinen van de Gemeente of het dan ook een

daadwerkelijke prettige plek zal worden of niet. Of een vergelijking maken tussen het gemaakte ontwerp en het vergroeningsplan om te kijken welke beter aansluit op een prettige plek. De resultaten hadden heel interessant kunnen zijn, maar door tijdsdruk en te weinig tijd was dit echter niet mogelijk.

BRONVERMELDING

HOOFDSTUK 1

Bureau KM. (2018, Maart). *Prettige plekken*. Opgehaald van <http://bureaukm.nl/prettigeplekken.html>.

Bureau KM. (2018, Maart). *Missie en Visie*. Opgehaald van <http://bureaukm.nl/missieenvisie.html>.

Rosemarie Maas, Kyra Kuitert (2016). *Prettige plekken*. Zwolle: Aquire publishing.

HOOFDSTUK 2

Kuitert, K., & Maas, R. (2017). *Prettige plekken Handboek mens & openbare ruimte*. Zwolle: Acquire publishing bv.

Databank Publieke ruimte. (z.d.). Ouderen hebben nood aan tussenruimte. Geraadpleegd op 5 juni 2018, van <https://dbpubliekeruimte.info/reportages/ouderen-hebben-nood-aan-tussenruimten/>

Service. (2015, oktober). *Kompier 1*. Geraadpleegd op 5 juni 2018, van <https://www.service-studievereniging.nl/magazine/artikel/de-zuidas-als-nieuw-centrum-van-amsterdam/kompier-1/>

Bezoek Barcelonak. (2011, februari). *Plaça Reial, levendig plein in hartje Barcelona*. Geraadpleegd op 5 juni 2018, van <https://dbpubliekeruimte.info/reportages/ouderen-hebben-nood-aan-tussenruimten/>

We Love Lisbon. (z.d.). *Parken in Lissabon*. Geraadpleegd op 5 juni 2018, van <https://www.weheartlisbon.com/parken>

Bodifée Design. (z.d.). *De openbare ruimte is er voor u!*. Geraadpleegd op 5 juni 2018, van <http://www.bodifée.com/nl/de-openbare-ruimte-is-er-voor-u/>

Quiet Solar Energy. (z.d.). *When (and Where) Solar LED Lighting Makes Sense*. Geraadpleegd op 5 juni 2018, van <https://www.quietsolarenergy.com/when-and-where-solar-led-lighting-makes-sense/>

De Groene stad. (2015, juli). *Verkiezing 'Beste openbare ruimte van Nederland' van start*. Geraadpleegd op 5 juni 2018, van <http://degroenestad.nl/tag/openbare-ruimte/>

Bureau KM. (2018, Maart). *Prettige plekken*. Geraadpleegd op 5 juni 2018, van <http://bureaukm.nl/prettigeplekken.html>.

HOOFDSTUK 3

Kuitert, K., & Maas, R. (2017). *Prettige plekken Handboek mens & openbare ruimte*. Zwolle: Acquire publishing bv. Paginanummer: 42, 45, 58, 76, 78, 80, 169, 213

HOOFDSTUK 4

Kuitert, K., & Maas, R. (2017). *Prettige plekken Handboek mens & openbare ruimte*. Zwolle: Acquire publishing bv. Paginanummers: 48, 58, 84, 93, 99, 102, 172, 179, 181.

Gemeente Rotterdam (2018). *Wijkprofiel Rotterdam 2018*. Geraadpleegd op 19 mei 2018, van <https://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/2018/rotterdam/feijenoord/bloemhof>

Oozo. (2017). Opgehaald van Wetenswaardigheden, cijfers en statistieken over Bloemhof: <https://www.oozo.nl/cijfers/rotterdam/feijenoord/bloemhof>

BIJLAGE 1

RICHTLIJNEN

RICHTLIJNEN/HOOFDSTUK

HOOFDSTUK 3: DICHTBIJ HUIS

1.	Voor een (visueel) gevarieerde omgeving	42
2.	Voor kunst in de openbare ruimte	43
3.	Tegen wind	45
4.	Voor een schone openbare ruimte	45
5.	Voor afvalinzameling en -verwerking	46
6.	Tegen vandalisme en vernieling	46
7.	Voor het voorkomen en verwijderen van graffiti	47
8.	Voor veilige woningen en directe woonomgeving	48
9.	Voor een veilig woonblok of -complex	49
10.	Voor veilige achterpaden	50
11.	Voor veilige binnenterreinen	51
12.	Voor veiligheid van openbare gebouwen	52
13.	Voor veilige scholen en schoolpleinen	52
14.	Voor veilige sportparken	53
15.	Voor veilige winkels en bedrijven	54
16.	Voor veilige winkelcentra	54
17.	Voor bereikbare openbare gebouwen, voorzieningen en bedrijven	55
18.	Voor parkeerplaatsen	56
19.	Voor fietsparkeren	56
20.	Voor de identiteit van een gebouw of complex	58
21.	Voor ontmoeting	58
22.	Voor een kindvriendelijke woonomgeving	60
23.	Voor schoolpleinen van basisscholen	61
24.	Voor een groen schoolplein	62
25.	Voor een gezond schoolplein	63
26.	Voor veilig verkeer rondom scholen	65
27.	Voor geveltuinen	65
28.	Voor groen op blokniveau	66
29.	Voor levende tuinen	66
30.	Voor groen bij woningen en voorzieningen voor ouderen	67

HOOFDSTUK 4: DE BETERE BUURT

1.	Voor (herstructurering van) new towns	73
----	---------------------------------------	----

BLZ.

2.	Voor een netwerk van looproutes	76
3.	Voor beweegvriendelijke voetpaden	76
4.	Voor sociaal veilige voetpaden	77
5.	Voor lopen voor ouderen	78
6.	Voor toegankelijke voorzieningen	79
7.	Voor toegankelijke voetpaden	79
8.	Voor de combinatie fietsen en lopen	80
9.	Voor de locatie van sportveldjes	81
10.	Voor voetbalveldjes	82
11.	Voor tennisveldjes	83
12.	Voor basketbalveldjes	84
13.	Voor multifunctionele sportveldjes	84
14.	Voor skateboarden	85
15.	Voor fitnessstoestellen in de openbare ruimte	86
16.	Voor workouts en bootcamps in de openbare ruimte	87
17.	Voor ontmoeting op buurtniveau	88
18.	Voor de identiteit van een buurt	89
19.	Voor functiemenging en identiteit	90
20.	Voor buurtvoorzieningen	90
21.	Voor flexibele gebouwen en buurten	91
22.	Voor een diverse, leefbare buurt	92
23.	Mogelijkheden voor veilig buitenspelen per leeftijdsgroep	93
24.	Voor verkeersveilige buurten voor kinderen	95
25.	Voor sociale veiligheid van buurten voor kinderen	96
26.	Voor de spreiding van sport- en speelmogelijkheden	97
27.	Voor de inrichting van kleine speelplekken	98
28.	Voor de afbakening van sport- en speelplekken	98
29.	Voor gevarieerde sport- en speelplekken	99
30.	Voor zitgelegenheid bij sport- en speelplekken	99
31.	Voor een beweegvriendelijke ondergrond van sport- en speelplekken	100
32.	Voor een valdempende ondergrond	101
33.	Voor groen, kleur en fleur op sport- en speelplekken	102
34.	Voor toegankelijkheid voor kinderen met een beperking	102
35.	Voor veilige sport- en speelplekken	102
36.	Voor speelplekken voor kinderen van 0 t/m 4 jaar	103
37.	Voor speelplekken voor kinderen van 5 t/m 12 jaar	104
38.	Voor het inrichten van speelnatuur	107
39.	Voor buurtparken	111
40.	Voor postzegelparken	112
41.	Voor bruikbaar snippergroen	112
42.	Voor buurttuinen of gemeenschappelijke tuinen	113
43.	Voor hondenbeleid in de buurt	114

HOOFDSTUK 5: LEEFBARE EN AANTREKKELIJKE STEDEN

1.	Voor een aantrekkelijk stadscentrum	124
2.	Voor de locatie van openbare ruimte en binnensteden	124
3.	Voor horeca in de binnenstad	125

4.	Voor aantrekkelijke winkelgebieden en -straten	126
5.	Voor veilige en goed bereikbare winkelgebieden	127
6.	Voor levendige plinten	128
7.	Voor aantrekkelijke waterfronten	130
8.	Voor horeca aan het water	131
9.	Voor stadscentra aan het water	132
10.	Voor barrières tussen stad en water	134
11.	Voor (beperkte) ruimte langs waterwegen	134
12.	Voor groen en recreatie op of aan het water	135
13.	Bij de herontwikkeling van industriële zones langs het water	136
14.	Voor aantrekkelijke bedrijventerreinen en kantorenparken	137
15.	Voor het beperken van autogebruik	140
16.	Voor bereikbaarheid en toegankelijkheid van het openbaar vervoer	141
17.	Stedenbouwkundige richtlijnen ten behoeve van de fietser	143
18.	Verkeerstechnische richtlijnen ten behoeve van de fietser	144
19.	Ten behoeve van de E-bike (Of de snelle fietser)	145
20.	Voor paaltjes in fietspaden	145
21.	Voor sportief-recreatieve routes	148
22.	Voor stedelijke sport- en beweeglocaties	150
23.	Voor openbaar zwemwater	151
24.	Voor beplanting in de stad	153
25.	Voor een klimaatbestendige stad	154
26.	Voor stadsbomen	154
27.	Voor groen langs wegen en andere verbindingen	155
28.	Voor routes door groene scheggen	156
29.	Voor groene bedrijventerreinen	157
30.	Voor ecologisch groen	157
31.	Voor volkstuin(complexen)	158
32.	Voor medegebruik van begraafplaatsen	159
33.	Voor initiatieven voor stadslandbouw	160

HOOFDSTUK 6: PARKEN VOOR IEDEREEN

1.	Voor een aantrekkelijk stadspark	167
2.	Voor wandelen in parken	167
3.	Voor een park met identiteit	168
4.	Voor zitgelegenheid	169
5.	Voor de afscherming van een park van verkeer	172
6.	Voor de afbakening van een park	173
7.	Voor afwisselend groen	174
8.	Voor ligweiden	175
9.	Voor water in een park	176
10.	Voor hondenbeleid	177
11.	Voor kunst in parken	178
12.	Voor culturele activiteiten in een park	179
13.	Voor dieren in een park	180
14.	Voor sociaal veilige parken	181
15.	Voor veilige routes in een park	182

16.	Voor bereikbare parken	183
17.	Voor toegankelijke parken	184
18.	Voor informatieborden, bewegwijzering en panelen bij parken	185
19.	Voor fiets-, hardloop- en skateroutes in parken	186
20.	Voor sportveldjes in parken	187
21.	Voor volksparken	188
22.	Voor een kindvriendelijk park	189
23.	Voor parken voor mindervalide kinderen	189

HOOFDSTUK 7: LEVENDIGE PLEINEN

1.	Voor aantrekkelijke stadspaleinen	197
2.	Voor aantrekkelijke centrumpleinen	200
3.	Voor veilige stadspaleinen/uitgaansgebieden	201
4.	Voor veilige centrumpleinen	202
5.	Voor toegankelijke en bereikbare stadspaleinen	203
6.	Voor toegankelijke en bereikbare centrumpleinen	204
7.	Voor beweegvriendelijke stadspaleinen	205
8.	Voor beweegvriendelijke centrumpleinen	206
9.	Voor een gebruiksvriendelijk terras	207
10.	Voor zitgelegenheid op stadspaleinen	209
11.	Voor zitgelegenheid op centrumpleinen	211
12.	Voor groen op pleinen	213

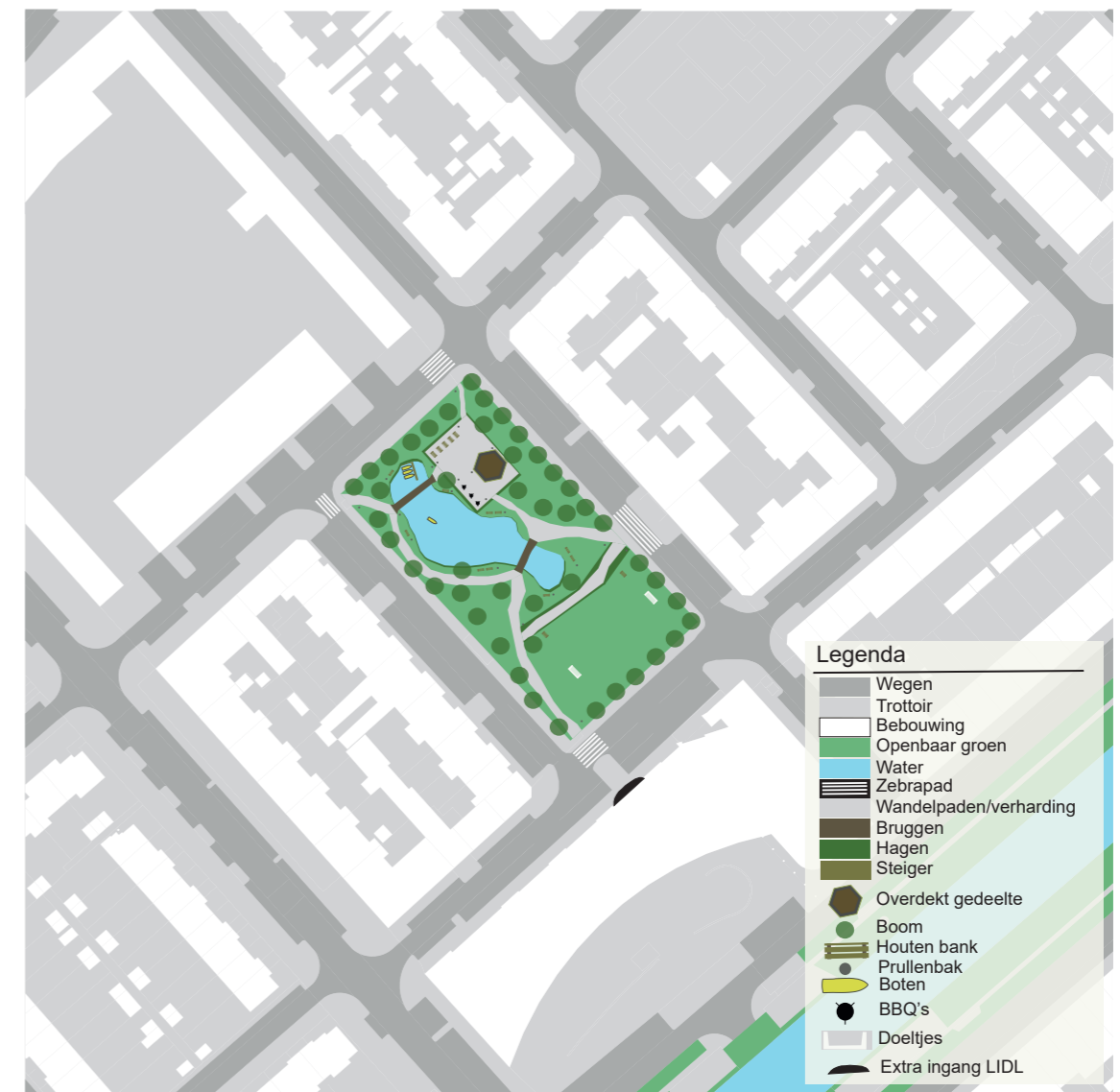
BIJLAGE 2

VARIANTEN GROENEWEGPLEIN

VARIANT 1: BEHOUD ALLES

VARIANT 2: SLOPEN VAN DE TIJDELIJKE SCHOOL

VARIANT 3: VAN GEVEL TOT GEVEL

